

Приложение к ООП ООО, утвержденного приказом № 154 от «31» августа 2024г.

Рабочая программа
учебного предмета «Чеченский язык»
для обучающихся 7-9 классов

с.Бурунское- 2024

ДОВЗИЙТАРАН КЕХАТ

Программа хЮттийна нохчийн меттан хьехархочунна ишколан дешаран хИнцалерчу тенденцешна а, Iаморан жигарчу методикашна а тIехъажийна йолу дешаран предметан белхан программа хЮттош, методически гЮ-накъосталла даран Iалашонца.

Герггарчу белхан программо хьехархочун таро хуьлуьйтур йу:

1) нохчийн мотт хьехаран процессехь коьртачу йукьарчу дешаран Федеральни пачхьалкхан дешаран стандартехь билгалдаьхначу Iаморан личностни, метапредметни, предметни жамIашка кхачош долу хИнцалера некъаш кхочушдан; (кхин дIа – ФПДС КИД);

2) билггал йолчу классан башхаллаш тидаме а оьцуш, билгалдина дакъа/тема Iаморна дешаран хенан магийнчу герггарчу дIасайекьарх, ткъа иштта дакъойн/темийн Iаморан коьчал карайерзорхьама йалийнчу дешаран гIуллакхдаран коьртачу кепех пайда а оьцуш, рузманан-тематикин планировани кечйан.

Личностни а, метапредметни а жамIаш далийна, коьртачу йукьардешаран ишколехь нохчийн мотт хьехаран башхаллаш тидаме а оьцуш.

«Ненан (нохчийн) мотт» дешаран предмето билгалдо предметашна йукьара уьйраш гуманитарни циклан кхечу дешаран предметашца кхочушйар.

«НЕНАН МОТТ (НОХЧИЙН)» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТАН ЙУКЪАРА ХАРАКТЕРИСТИКА

Нохчийн мотт – нохчийн халкъан ненан мотт, Нохчийн Республикин пачхьалкхан мотт.

Нохчийн мотт хааро а, цуьнан тайп-тайпана кепаш, функционални тайпанаш карадерзоро а, цуьнан стилистически башхаллех, суртхЮтторан таронех кхетаро а, нохчийн маттах тайп-тайпанчу тIекаренан хьелашкахь нийса а, эвсараллица а пайдаэца хааро а билгалдоккху адаман кхиаме хилар.

Нохчийн матто, шен тIекаренан а, оила йовзийтаран а коьрта функцеш кхочушйеш, адаманашна йукьахь уьйр латтайо, адаман кхетам а, дог-ойла а кхолларехь дакъалоцу; нохчийн мотт нохчийн халкъан хаамаш, оьздангаллин ламасташ, истори ларйаран а, йовзийтаран а коьрта гIирс бу.

Ишколехь нохчийн мотт Iамор тIехъажийна ду дешархочун оьздангаллин а, коммуникативни а культура кхачаме йалорна а, цуьнан интеллектан а, кхоллараллин а говзалла, ойлайар, иэс, суртхЮттор, ша кхочушден дешаран гIуллакх кхиорна а.

Нохчийн мотт Iаморан чулацам иштта тIехъажийна бу функционални говзалла, адаман йешаран, текстех кхетаран, тайп-тайпанчу барамийн текстийн хаамах пайдаэцаран, цуьнан мах хадоран, цунах ойлайаран, шен Iалашонашка кхачаран, шен хаарш а, таронаш а шорйаран, йукьараллин дахарехь дакъалацаран интегративни хаар санна, кхиорна. Къамелан а, текстан а гIуллакх нохчийн меттан ишколан курсан къепе кхолларехь коьртаниг ду.

Цаьрца догIуш долу хаарш а, карадерзарш а далийна Iаморан метапредметни, предметни жамIийн ларамехь, Iаморан чулацамехь (дакъош: «Мотт а, къамел а», «Текст», «Меттан функционални тайпанаш»).

Дешаран предметан чулацам кхочушбан таро йу классал араьбарчу гIуллакхдарехь: экскурсеш, тематикин меропрятеш, конкурсаш, и. д.кх.

«НЕНАН МОТТ (НОХЧИЙН)» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТ IАМОРАН IАЛАШОНАШ

Кобртачу йукъарчу дешаран программашца нохчийн мотт Iаморан Iалашонаш йу:
патриотизмах кхетар а, иза гучуйаккхар а, нохчийн мотт Нохчийн Республикин шолгIа пачхьалкхан мотт санна, нохчийн халкъан къоман мотт санна ларар; маттаца нохчийн халкъан син хьал лардаран, довзийтаран кепе а, тIекаренан гIирсе а санна кхетаме йукъаметтиг хилар; нохчийн культуре ларам гучубаккхар;

нохчийн мотт адаман кхиаран гIирс, йукъараллин уйр кхолларан гIирс санна караберзор;

нохчийн маттах, цуьнан дIахIоттамах, функцех, нохчийн меттан стилистически гIирсех хаарш карадерзор; литературин меттан норманаш а, къамелан оздангалла а практикехь карайерзор; жигара пайдаоьцучу а, нуьцкъаллин а дешнийн хьал тодар а, шен къамелехь тайп-тайпанчу грамматически гIирсех пайдаэцар а; орфографически а, пунктуационни а говзалла кхачаме йалор, шен къамел кхачаме далоран лаам кхиор;

къамелан гIуллакх, адамашна йукъарчу куьцан а, куьцан доцучу а тIекаренан хьелашкахь гонахарчу нахаца эвсара йукъаметтигаш латтош долу коммуникативни карадерзарш кхачаме далор; нохчийн мотт тайп-тайпана хаамаш бовзаран гIирс санна караберзор;

ойланан гIуллакх кхачаме далор, нохчийн мотт Iаморехь дустаран, анализан, синтезан, жамIдаран, тайпанашка дIасадекъаран, билгала йолу бакьонаш дIахIитторан, универсальни интеллектан карадерзарш кхиор;

функционални говзалла кхиор: хаамийн лехам кхочушбаран, оьшу хаам схьакъасторан а, хийцаран а, тайп-тайпанчу барамехь йолчу текстийн чулацам тидаран, царех кхетаран, пайдаэцаран хаарш; текстан хааман-маьIнин йухакечдаран стратеги а, говзалла а, некъаш а карадерзор; текстах, цуьнан гIуллакхах, йукъарчу маьIнех, маьIнин дIахIоттамах, авторан коммуникативни Iалашонах, меттан гIирсийн гIуллакхах кхетаран кепаш карайерзор.

ДЕШАРАН ПЛАНЕХЬ «НЕНАН МОТТ (НОХЧИЙН)» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТАН МЕТТИГ

Кобртачу йукъарчу дешаран Федеральни пачхьалкхан дешаран стандартаца догIуш, «Ненан мотт (нохчийн)» дешаран предмет йукъайоьду «Ненан мотт а, литература а» предметни областана, Iамо декхарийлахь долу предмет а йу.

Дешаран хьесапца нохчийн мотт Iаморна билгалдаькхина 507 сахьт:
5 классехь – 102 сахьт (кIиранахь – 3 сахьт), 6 классехь – 102 сахьт (кIиранахь – 3 сахьт), 7 классехь – 102 сахьт (кIиранахь – 3 сахьт), 8 классехь – 102 сахьт (кIиранахь – 3 сахьт), 9 классехь – 99 сахьт (кIиранахь – 3 сахьт).

«НЕНАН МОТТ (НОХЧИЙН)» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТАН ЧУЛАЦАМ

6 КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара хаамаш

Нохчийн мотт – Нохчийн Республикин пачхьалкхан мотт а, нохчийн историн, культурин синъобздангалле кхачоран гIирс а.

Литературин маттах лаьцна кхетам.

Мотт а, къамел а

Монолог-суртхIоттор, монолог-дийцар, монолог-ойлайар; лингвистически темина хаам.

Диалоган тайпанаш: гIуллакх дан дагадаийтар, вовшех дагабовлар.

Текст

Текстан маъIнин анализ: цуьнан композиционни башхаллийн, микротемийн а, абзацийн а, текстехь предложенеш вовшахтосучу кепийн а, гIирсийн а; меттан суртхIотторан гIирсех пайдаэцар (Iамийнчун барамехь).

Текстан хаамаш хийцар. Текстан план (цхьалхе, чолхе; цIеран, хаттаран); текстан коьрта а, коьртаза а хаам; текст схьайийцар.

СуртхIоттор къамелан тайпа санна.

Адаман куьцан суртхIоттор.

XIусаман суртхIоттор.

Iаламан суртхIоттор.

Меттиган суртхIоттор.

Дарийн суртхIоттор.

Меттан функционални тайпанаш

ГIуллакхан стиль. Дахьедар. Расписка. Iилманан стиль. Дошаман статья. Iилманан хаам.

МЕТТАН СИСТЕМА

Морфологи. Къамелан оздангалла. Орфографи

Билгалдош

Билгалдош къамелан дакъа санна. Билгалдешан йукъара грамматически маъIна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш. Къамелехь билгалдешан гIуллакх.

Билгалдашо цIердашца бартбар. Мухаллин а, йукъаметтигаллин а билгалдешнаш. Берта а, бертаза а билгалдешнаш. Лааме а, лаамаза а билгалдешнаш.

Мухаллин билгалдешнийн даржаш. Йуьхьанцара дарж. Дустаран дарж. ТIехдаларан дарж.

Билгалдешнаш терахьашца а, классашца а хийцадалар. Билгалдешнийн легар. Билгалдешнаш кхолладаларан некъаш.

Билгалдешнаш морфологически къастор.

Чолхечу билгалдешнийн нийсайаздар.
Пеэцначу билгалдешнийн нийсайаздар.

Терахьдош

Терахьдош кьамелан дакъа санна. Терахьдешан йукъара грамматически маъйна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш. Кьамелехь терахьдешан г'уллакх.

Маъине хьаьжжина, терахьдешнийн тайпанаш: масаллин, рогааллин терахьдешнаш.

Хоттаме хьаьжжина, терахьдешнийн тайпанаш: цхьалхе, чолхе, хоттаман терахьдешнаш. Берта а, бертаза а терахьдешнаш. Масаллин а, рогааллин а терахьдешнийн легадалар, алар, нийсайаздар. Терахьдешнийн кепаш нийса кхоллайалар.

Гулдаран терахьдешнех нийса пайдаэцар.

Терахьдешнаш морфологически кьастор.

Терахьдешнийн нийсайаздаран норма: терахьдешнаш цхьаьна а, кьаьстина а, дефисца а йаздар, терахьдешнийн дожарийн чаккхенаш нийсайазйар.

Церметдош

Церметдош кьамелан дакъа санна. Церметдешан йукъара грамматически маъйна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш. Кьамелехь церметдешан г'уллакх.

Маъине а, грамматически билгалонашка а хьаьжжина, церметдешнийн тайпанаш. Церметдешнийн легар.

Цердешнаш, билгалдешнаш санна легалуш долу церметдешнаш. Йаххьийн церметдешнаш церниг а, лач а дожаршкахь. Йаххьийн церметдешнийн (*вай, тхо*) тайп-тайпана маъйна. Церметдашо цердашца бартбар. Хаттаран а, йукъаметтигаллин а церметдешнийн башхалла.

Церметдешнийн нийсайаздар.

Предложенехь церметдешан г'уллакх.

Церметдешнаш морфологически кьастор.

Хандош

Хандош кьамелан дакъа санна. Хандешан йукъара грамматически маъйна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш. Кьамелехь хандешан г'уллакх.

Инфинитив а, цуьнан грамматически билгалонаш а.

Инфинитиван суффиксаш: *-а, -о, -ан, -ен, -он*.

Хандешан хенаш. Маъйна а, пайдаэцар а. Карара хан, йахана хан, йогу хан.

Карарчу хенан хандешнийн чаккхенаш нийсайазйар.

Йахана хан, цуьнан кепаш. Йаханчу хенан кепаш кхоллайалар. Йаханчу хенан хандешнийн чаккхенаш нийсайазйар.

Йогу хан, цуьнан кепаш. Йогучу хенан кепаш кхоллайалар.

Хандешан цхьаллин а, дукхазаллин а кепаш.

Хандешан терахьашца а, классашца а хийцадалар.

Хандешнаш морфологически кьастор (Iамийнчун барамехь).

7 КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара кхетам

Нохчийн мотт кхуьуш болу хилам санна. Къоман меттан, культурин, историн уьйр.

Мотт а, къамел а

Монолог-суртхIоттор, монолог-ойлайар, монолог-дийцар.

Диалоган тайпанаш: гIуллакх дан дагадаийтар, вовшех дагабовлар, хаамах жоп дехар, хаам бар.

Текст

Текст къамелан произведени санна. Текстан коьрта билгалонаш (жамI дар).

Текстан дIахIоттам. Абзац.

Текстан хаамаш хийцар: текстан план (цхьалхе, чолхе; цIеран, хаттаран, тезисан); текстан коьрта а, коьртаза а хаам.

Текстехь предложенеш вовшахтосу гIирсаш а, кепаш а (жамI дар).

Текстехь меттан суртхIотторан гIирсаш.

Ойлайар къамелан функционални-маьIнин тайпа санна.

Текстан-ойлайаран дIахIоттаман башхаллаш.

Текстан маьIнин анализ: цуьнан композиционни башхаллийн, микротемийн а, абзацийн а, текстехь предложенеш вовшахтосучу кепийн а, гIирсийн а; меттан суртхIотторан гIирсех пайдаэцар (Iамийнчун барамехь).

Меттан функционални тайпанаш

Меттан функционални тайпанех лаьцна кхетам: буйцу мотт, функционални стилаш (Iилманан, публицистикин, гIуллакхан), исбаьхьаллин литературин мотт.

Публицистикин стиль. Пайдаэцаран гуо, функцеш, меттан башхаллаш.

Публицистикин стилаш жанраш (репортаж, йоза, интервью).

Публицистикин стилехь йолчу тексташкахь меттан суртхIотторан гIирсех пайдаэцар.

ГIуллакхан стиль. Пайдаэцаран гуо, функцеш, меттан башхаллаш.

МЕТТАН СИСТЕМА

Морфологи. Къамелан оздангалла

Морфологи меттан Iилманан дакъа санна (жамI дар).

Хандош

Хандешан 1-ра а, 2-гIа а спряженеш. Дешан орамехь мукъа аьзнаш хийцадалар.

Кхечуьнга довлу а, ца довлу а хандешнаш.

Хандешан билгала, бехкаман, лааран, тIедожоран саттамаш. Хандешан хаттаран а, латтаман а кепаш.

Хандешнашца дацаран дакъалгаш (*ца, ма*) нийсайаздар.

Хандош морфологически къастор.

Причасти

Причасти хандешан кеп санна. Причастехь хандешан а, билгалдешан а билгалонаш. Предложенехь причастин синтаксически гIуллакх.

Причастин хенаш. Лааме а, лаамаза а причастеш. Причастин легар.

Причастин карчам.
Причасти морфологически къастор.
Причастийн дожарийн чаккхенаш нийсайазйар.
Причастешца суффиксаш нийсайазйар. Причастеш кхоллайалар.
Цхъайолу причастеш цӀердешнашка а, билгалдешнашка а йерзар.
Причастешца **ца** цхъаьна а, къаьстина а йаздар.
Причастин карчамца йолчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш.

Деепричасти

Деепричасти хандешан кеп санна. Деепричастехь хандешан а, куцдешан а билгалонаш. Предложенехь деепричастин синтаксически гӀуллакх.

Деепричастин хенаш.

Деепричастин карчам. Деепричастица а, деепричастин карчамца а йолчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш.

Деепричастешца дацаран дакъалг **ца** нийсайаздар.

Масдар

Масдаран коьрта грамматически билгалонаш а, предложенехь цуьнан синтаксически гӀуллакх а.

Масдаран грамматически категореш: терахь, классан гайтам.

Масдаран легар.

Масдаран карчам. Масдаран карчамехь сацаран хъаьркаш.

Масдарца **ца** нийсайаздар.

Куцдош

Куцдашах кхетам. Куцдешнийн йукъара грамматически маьӀна.

Куцдешнийн тайпанаш. Куцдешнийн дустаран даржаш.

Куцдешнийн кхолладалар.

Куцдешан синтаксически гӀуллакх.

Куцдош морфологически къастор.

Куцдешнийн нийсайаздар: цхъаьна, къаьстина, дефисца йаздар.

ГӀуллакхан къамелан дакъош

ГӀуллакхан къамелан дакъойх йукъара кхетам. Коьрта къамелан дакъош гӀуллакхан къамелан дакъойх къастор.

ДештӀаьхье

ДештӀаьхье гӀуллакхан къамелан дакъа санна.

ДештӀаьхье, цуьнан маьӀна, морфологически билгалонаш, синтаксически гӀуллакх.

ДештӀаьхьенийн тайпанаш.

Кхечу къамелан дакъойх кхоллайелла дештӀаьхьенаш.

Церан нийсайазйар.

Хуттург

Хуттург гӀуллакхан къамелан дакъа санна. Хуттург предложенин цхъанатайпана меженаш а, чолхечу предложенин дакъош а вовшахтосу гӀирс санна.

Хуттургийн тайпанаш, шайн хӀоттаме хъаьжжина: цхъалхе, чолхе, хӀоттаман. ХӀоттаман хуттургийн нийсайазйар.

Хуттургийн тайпанаш, шайн маьӀне хъаьжжина: цхъаьнакхетаран а, карара а.

Текстехь хуттургийн маьӀна. Къамелехь хуттургех, церан маьӀне

хъаьжжина, пайдаэцар. Хуттургех предложенеш а, текстан дакъош а вовшахтосучу гӀирсех санна пайдаэцар.

Предложенин цхъанатайпана меженаш а, чолхечу предложенийн дакъош а вовшахтосучу хуттургашца (**а, йа**) йолчу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш.

Дакъалг

Дакъалг гӀуллакхан къамелан дакъа санна.

Дакъалгийн тайпанаш, шайн маӀне а, пайдаэцаре а хъаьжжина.

Дакъалгийн нийсайаздар. Тайп-тайпанчу къамелан дакъошца дакъалгаш дефисца а, къаьстина а йаздар.

Айдардош

Айдардашах кхетам. Къамелехъ айдардешан маӀна.

Айдардешан билгалонаш. Айдардешнашца йолчу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш.

Азтардаран дешнаш.

Айдардешнийн интонацица а, сацаран хъаьркашца а къастор.

8 КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара кхетам

Нохчийн мотт кавказан кхечу къаьмнийн меттанашна йукъахъ.

Мотт а, къамел а

Монолог-суртхӀоттор, монолог-ойлайар, монолог-дийцар; Илманан хаамца къамел дар.

Диалог.

Текст

Текст а, цуьнан коьрта билгалонаш а.

Къамелан функциональни-маӀнин тайпанийн башхаллаш (дийцар, суртхӀоттор, ойлайар).

Текстан хаамаш хийцар: тайп-тайпанчу хьостанашкара хаам схъахаржар; лингвистически дошамех пайдаэцар; тезисаш, конспект.

Меттан функциональни тайпанаш

ГӀуллакхан стиль. Пайдаэцаран гуо, функцеш, меттан башхаллаш.

ГӀуллакхан стилан жанраш (дӀахъедар, кхеторан кехат, автобиографи, характеристика).

Илманан стиль. Пайдаэцаран гуо, функцеш, меттан башхаллаш.

Илманан стилан жанраш (реферат, Илманан тема доклад).

Текстехъ меттан тайп-тайпанчу функциональни тайпанийн цхъаьнадар, текстехъ предложенеш вовшахтосу гӀирсаш.

МЕТТАН СИСТЕМА

Синтаксис. Къамелан оздангалла. Пунктуа̀ци

Синтаксис лингвистикин дакъа санна.

Дешнийн цхъаьнакхетар а, предложени а синтаксисан дакъош санна. Пунктуа̀ци. Сацаран хъаьркин функцеш.

Дешнийн цхъаьнакхетар

Дешнийн цхъаьнакхетаран коьрта билгалонаш.

Коьртачу дешан морфологически билгалонашка хъаьжжина, дешнийн цхъаьнакхетаран тайпанаш: хандешан а, цѳеран а.

Дешнийн цхъаьнакхетарехь карарчу уьйран кепаш: бартбар, урхалла, тѳетовжар.

Дешнийн цхъаьнакхетарийн синтаксически анализ.

Предложени

Предложени. Предложенин коьрта билгалонаш: маьІнин а, интонацин а йуьзна хилар, грамматически кечйар.

Предложенийн тайпанаш, аларан Іалашоне хъаьжжина, (дийцаран, хаттаран, тѳедожоран), эмоцин билгалоне хъаьжжина, (айдаран, айдаран йоцу). Цѳеран интонацин а, маьІнин а башхаллаш.

Тѳедожоран предложенешкахь меттан тѳедожоран кепех пайдаэцар.

Барта а, йозанан а къамелехь предложенеш кечйаран гІирсаш (интонаци, маьІнин тохар, сацаран хъаьркаш).

Грамматически лардийн масалле хъаьжжина, предложенийн тайпанаш (цхъалхе, чолхе).

Коьрта меженаш хиларе хъаьжжина, цхъалхечу предложенийн тайпанаш (цхъанахІоттаман, шинахІоттаман).

Коьртаза меженаш хиларе хъаьжжина, предложенийн тайпанаш (йаьржина, йаржаза).

Йуьззина а, йуьззина йоцу а предложенеш.

Диалоган къамелехь йуьззина йоцчу предложенеш пайдаэцар, барта къамелехь йуьззина йоцчу предложенин интонаци ларйар. *ХІаь, хІан-хІа* дешнашца йолчу предложенийн грамматически а, пунктуационни а, интонацин а башхаллаш.

Цхъалхе предложени хІотторан а, инверсех пайдаэцаран а норманаш.

ШинахІоттаман предложени

Предложенин коьрта меженаш

Подлежащи а, сказуеми а предложенин коьрта меженаш санна. Подлежащин хиларан кепаш. Подлежащин тайпанаш.

Сказуемин тайпанаш а (хандешан цхъалхе, хандешан хІоттаман, цѳеран хІоттаман), сказуемин хиларан кепаш а.

Подлежащиний, сказуеминий йуккъехь тире.

Предложенин коьртаза меженаш

Предложенин коьртаза меженаш, цѳеран тайпанаш.

Къастам предложенин коьртаза меже санна. Берта а, бертаза а къастамаш.

Йуххедиллар къастаман шатайпа кеп санна. Кхачам предложенин коьртаза меже санна. Нийса а, лач а кхачамаш.

Латтам предложенин коьртаза меже санна. Латтабийн тайпанаш (меттиган, хенан, бахъанин, Іалашонан, даран суьртан, дуьхьалара, бехкаман, бараман).

ЦхъанахІоттаман предложени

ЦхъанахІоттаман предложенеш, цѳеран грамматически билгалонаш.

ЦхъанахІоттаман предложенийн а, шинахІоттаман йуьззина йоцчу предложенийн а грамматически башхаллаш.

ЦхъанахІоттаман предложенийн тайпанаш: цѳеран,

билгала-йуьхьан, билгалза-йуьхьан, йукъара-йуьхьан, йуьхьза предложенеш.

Къамелан тайп-тайпанчу стилашкахь цхьанакхоттаман предложенеш пайдаэцар.

Чолхейаблла цхьалхе предложени. Цхьанатайпанчу меженашца предложенеш

Предложенин цхьанатайпана меженаш, церан билгалонаш, вовшахтосу гирсаш. Предложенин цхьанатайпанчу меженийн уьйр: хуттургаш йолу а, хуттургаш йоцу а. Интонаци, сацаран хьаьркаш.

Цхьанатайпана а, цхьанатайпана боцу а къастамаш.

Цхьанатайпанчу меженашца йукъара дешнаш долу предложенеш.

Цхьанатайпанчу меженашца йукъара дешнаш долчу предложенешкахь сацаран хьаьркаш хитторан норманаш.

Йух-йуха йалочу **а**, **йа** хуттургашца йозучу цхьанатайпанчу меженашца йолчу предложенешкахь сацаран хьаьркаш хитторан норманаш.

Шакъабстинчу меженашца йолу предложенеш

Шакъастар. Шакъабстинчу меженийн тайпанаш (шакъабстина къастамаш, шакъабстина йуххедилларш, шакъабстина латтамаш).

Латтабийн дурсаш.

Тедерзаршца а, йукъайалочу, йукъахитточу конструкцешца а йолу предложенеш

Тедерзар. Тедерзаран коьрта гуллакх.

Даьржина а, даржаза а тедерзар.

Йукъайало конструкцеш.

Йукъайалочу конструкцийн тайпанаш, маьне хьаьжжина, (тешна хилар йа цахилар, тайп-тайпана синхаамаш, хаам хьаьнгара бу, ойланийн рогаалла а, церан уьйр а, кечйаран кепаш а гойтучу маьнехь йукъадало дешнаш).

Йукъахитто конструкцеш.

Предложенин меженеш тера догуш долу йукъадало дешнаш, дешнийн цхьаьнакхетарш.

Йукъайалочу а, йукъахитточу а конструкцешца, тедерзаршца (даьржина а, даржаза а), айдардешнашца йолу предложенеш хитторан норманаш.

Йукъайалочу а, йукъахитточу а конструкцешца, тедерзаршца, айдардешнашца йолчу предложенешкахь сацаран хьаьркаш хитторан норманаш.

Предложенийн синтаксически а, пунктуационни а анализ.

Ма-дарра а, лач а къамел

Ма-дарра а, лач а къамел. Ма-дарра а, лач а къамелаца йолчу предложенийн дахоттам.

Цитаташ. Алар йукъа цитаташ йалоран кепаш. Ма-дарра а, лач а къамелаца предложенеш хитторан норманаш; ма-дарра а, лач а къамелаца йолчу предложенешкахь, цитаташ йалорехь сацаран хьаьркаш хитторан норманаш.

Маттах лаяцна йукъара кхетам

Нохчийн Республикехь нохчийн матто кхочушден гIуллакх.

Нохчийн мотт вайн заманан дуьненахь.

Мотт а, къамел а

Барта а, йозанан а, монологически а, диалогически а къамел, полилог (карладаккхар).

Къамелан гIуллакхан кепаш: дийцар, йоза, ладогIар, йешар (карладаккхар).

ЛадогIаран кепаш: харжаман, довзийтаран, дуьхенгара.

Йешаран кепаш: Iаморан, довзийтаран, хъажаран, лехаман.

Дахарехь, книгаш йешарехь зеделлачунна, суьрташна, иллюстрацешна, чулацаман суьртана тIе а тевжаш, теме а, тIекаренан хъелашка хъабжжина, тайп-тайпана коммуникативни хъажам болу барта а, йозанан а аларш кхоллар (цу йукъахь сочиненеш-миниатюраш а).

ЛадогIначу йа йешначу текстан чулацам ма-барра, хоржуш, бацбина схъабийцар.

Къамелан практикехь барта а, йозанан а аларш кхолларехь нохчийн литературин меттан норманаш (орфоэпически, лексически, грамматически, стилистически, орфографически, пунктуационни) ларйар.

Дешаран книгица, лингвистически дошамашца, справочни литературица болх баран кепаш.

Текст

Текстехь къамелан тайп-тайпана функционални-маьIнин тайпанаш цхъаьнадар, цу йукъахь исбаьхьаллин произведенешкахь меттан тайп-тайпанчу функционални тайпанийн элементийн цхъаьнайар а.

Къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьIнин тайпанех йолчу тексташкахь меттан суртхIотторан гIирсех пайдаэцаран башхаллаш.

Текстан хаамаш хийцар.

Меттан функционални тайпанаш

Вайн заманан нохчийн меттан функционални тайпанаш: буьйцу мотт; функционални стилаш: Iилманан (Iилманан-дешаран), публицистикин, гIуллакхан; исбаьхьаллин литературин мотт (карладаккхар, жамI дар).

Iуллакхан стиль. Пайдаэцаран гуо, функцеш, къамел даран тайпаналлин хъелаш, къамелан хъесапаш, Iилманан стилаца богIуш болу меттан гIирсаш. Тезисаш, конспект, реферат, рецензи.

Исбаьхьаллин литературин мотт а, вайн заманан нохчийн меттан тайпанех иза къабсташ хилар а. Исбаьхьаллин меттан коьрта башхаллаш: васт хилар, гайтаран-исбаьхьаллин гIирсех а, ткъа иштта меттан кхечу функционални тайпанийн меттан гIирсех а шуьйра пайдаэцар.

Нохчийн меттан коьрта гайтаран-исбаьхьаллин гIирсаш, къамелехь царах пайдаэцар (метафора, эпитет, дустар, гипербола, олицетворени).

МЕТТАН СИСТЕМА

Синтаксис. Къамелан оздангалла. Пунктуаци

Чолхе предложени

Чолхечу предложених кхетам (карладаккхар). Чолхечу предложенийн тайпанаш.

Чолхечу предложенин дакъойн маьIнин, дIахIоттаман, интонацин

цхъаалла.

Чолхе-цхъаьнакхетта предложени

Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенех а, цуьнан хІоттамах а кхетам.

Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенин дакъош вовшахтосу гІирсаш.

Предложенин дакъошна йукъахь тайп-тайпана маьІнин уьйраш йолчу чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенийн интонацин башхаллаш.

Къамелехь чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенех пайдаэцар.

Чолхе-цхъаьнакхетта предложени хІотторан норманаш;
чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенешкахь сацаран хъаьркаш хІитторан норманаш.

Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенийн синтаксически а, пунктуационни анализ.

Чолхе-караара предложени

Чолхе-караарчу предложенех кхетам. Предложенин коьрта а, тІетуху а дакъош.

Хуттургаш а, хуттургийн дешнаш а. Караарчу хуттургийн а, хуттургийн дешнийн а башхаллаш.

Чолхе-караарчу предложенийн тайпанаш, коьртачу а, тІетухучу а дакъошна йукъарчу маьІнин башхаллашка, дІахІоттаме, уьйран синтаксически гІирсашка хъаьжжина.

Чолхе-караара предложенеш а, шакъаьстинчу меженашца йолу цхъалхе предложенеш а грамматически тера йогІуш хилар.

Къаастаман тІетухучу предложенешца йолу чолхе-караара предложенеш. Кхачаман тІетухучу предложенешца йолу чолхе-караара предложенеш. Латтабийн тІетухучу предложенешца йолу чолхе-караара предложенеш. Хенан тІетухучу предложенешца йолу чолхе-караара предложенеш. Бахъанин, Іалашонан тІетухучу предложенешца йолу чолхе-караара предложенеш. Бехкаман тІетухучу предложенешца йолу чолхе-караара предложенеш. Даран суьртан, бараман тІетухучу предложенешца йолу чолхе-караара предложенеш.

Чолхе-караара предложени хІотторан норманаш; коьртачу декъах кхачаман тІетуху а, латтабийн тІетуху а предложенеш хуттургаца, хуттурган дешнашца дІахоттарца чолхе-караара предложени хІоттор.

Масех тІетухучуьнца йолу чолхе-караара предложенеш.

Чолхе-караарчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш хІитторан норманаш.

Чолхе-караарчу предложенийн синтаксически а, пунктуационни анализ.

Хуттургаш йоцу чолхе предложени

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенех кхетам балар.

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенин дакъошна йукъара маьІнин йукъаметтигаш. Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенин тайпанаш. Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенех къамелехь пайдаэцар. Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш а, хуттургаш йолу чолхе предложенеш а грамматически тера йогІуш хилар.

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенин дакъойн уьйран гІирсаш: интонаци, сацаран хъаьркаш. Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш дагардаран маьІница. Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехь цІоьмалг а, цІоьмалгаца тІадам а.

Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш бахъанин, кхеторан, тІедузаран

маџнашца. Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехъ шитџадам.

Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш хенан, дубъхалара, бехкаман, тџаъхьалонан маџнашца. Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехъ тире.

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенийн синтаксически а, пунктуационни анализ.

КОЪРТАЧУ ЙУКЪАРЧУ ДЕШАРАН ТІЕГІАНЕХЪ «НЕНАН МОТТ (НОХЧИЙН)» ДЕШАРАН ПРЕДМЕТ КАРАЙЕРЗОРАН КХОЧУШДАН ЛОРУ ЖАМІАШ

ЛИЧНОСТНИ ЖАМІАШ

Коъртачу йукъарчу дешаран нохчийн меттан Герггара белхан программа карайерзоран личностни жамџашка кхочу дешаран а, кхетош-кхиоран а гџуллакхийн цъхааллехъ, нохчийн къоман ламасталлин социокультурни, синъобздангаллин мехаллашца, йукъараллехъ тџеэцначу низаман бакъонашца, норманашца догџуш а долуш, цул сов, жамџаша ша-шен

довзарехъ, ша-шен кхетош-кхиорехъ, ша-шен кхиорехъ адаман чобъхара хъелаш кхолларехъ аџтто а бо.

Коъртачу йукъарчу дешаран нохчийн меттан Герггара белхан программа карайерзоран личностни жамџаша гайта деза позитивни мехаллех кхетаран къепен кубџгаллица болх бан дешархой кийча хилар, цуънан къепен буха тџехъ а, кхетош-кхиоран гџуллакхдаран коърта некъаш кхочушдарехъ а гџуллакхдаран зеделларг совдаккхар, цу йукъахъ кху декъахъ:

Граждански кхетош-кхиоран:

гражданинан декхарш кхочушдан а, цуънан бакъонаш тџеэца а кийча хилар, кхечу адамиин бакъонаш, маршо, бакъдолу хъашташ ларар; доьзалан, дешаран хъукматан, меттигерчу йукъараллин, виначу мехкан, пачъхалкхан дахарехъ жигара дакъалацар, цу йукъахъ нохчийн маттахъ џазџинчу литературин произведенешкахъ гайтинчу хъелашца дустарехъ дакъалацар а; экстремизман, дискриминацин муьлхха а кеп тџецаэцар; адаман дахарехъ тайп-тайпанчу йукъараллин институташа дечу гџуллакхах кхетар; коъртачу бакъонех, маршонах, гражданинан декхарех, йукъараллин норманех, нохчийн маттахъ џазџинчу литературин произведенешкарчу

масаллийн буха тџехъ кхиийнчу поликультурни йукъараллехъ адамиин вовшашца џолчу йукъаметтигийн бакъонех лаьцна кхетам хилар; цъхаьна тайп-тайпана гџуллакхаш кхочушдан кийча хилар, вовших кхета, вовшашна гџо дан гџертар; ишколан шайн урхаллехъ жигара дакъалацар; гуманитарни гџуллакхдарехъ дакъалаца кийча хилар.

Патриотически кхетош-кхиоран:

Нохчийн Республикин пачъхалкхан матто санна нохчийн матто дечу гџуллакхах кхетар; нохчийн мотт, истори а, шен мехкан культура а џовза лаам гучубаккхар; нохчийн маттаца, шен Даймехкан кхиамашца, Илманца, исбаъхьаллица, тџеман хъуьнаршца, халкъан къинхъегаман кхиамашца, (цу йукъахъ исбаъхьаллин произведенешкахъ гайтинарш а), мехала йукъаметтигаш џолуш хилар; Нохчийн Республикин символш, пачъхалкхан дезденош, исторически а, џаламан а тџаъхьало, хџолламаш, тайп-тайпанчу къаьмнийн ламасташ ларар.

Синъобздангаллин кхетош-кхиоран:

гџиллакх-обздангалла къасточу хъелашкахъ обздангаллин мехалла а,

норманаш а йовзар; шен леларан, цу йукъахь къамел даран а, шегара дабллагчун а, ткъа иштта обздангаллин, бакъонийн норманашка хъаьжжина, кхечу адамийн леларан а, цаьргара дабллагчун а мах хадокийча хилар, диначу хIуманан хин йолчу тIаьхьалонах кхетар тидаме а оьцуш; йукъараллехь лело ца догIу гIуллакхаш адамийн леларан норманашца а, бакъонашца а цхъаьна ца догIу гIуллакхаш жигара тIецаэцар; шен а, йукъараллин а меттиган хьелашкахь адаман маршо а, жьопалла а.

Эстетически кхетош-кхиоран:

шен а, кхечу а халкъийн исбаьхьаллин тайп-тайпанчу кепех, ламастех, кхоллараллех кхеташ хилар; исбаьхьаллин эмоцин тIеIаткъамах кхетар; зIенан а, ша-шен гайтаран а гIирсех санна исбаьхьаллин культурин мехаллех кхетар; даймехкан а, дуьненан а исбаьхьаллин мехаллех кхетар; исбаьхьаллин тайп-тайпанчу кепашкахь ша-шен гайтаре гIертар.

Физически кхетош-кхиоран, могошаллин культура а, синхаамийн хьал а кхиоран:

шен дахарехь, книгаш йешарехь зеделлагчунна тIе а тевжаш, дахаран мехаллех кхетар; шен могошаллина жьопаллехь хилар а, дахаран могошчу кепана тIехъажам хилар а (аьхна кхача, гигиенин бакъонаш ларйар, дIанисийна дешаран а, садаIаран а раж; диллина физически жигаралла); тIаьхьенех кхетар, зене марздаларш (спирт малар, цигаьрка озар, наркотикашка марзвалар), физически (а, синIаткъаман а, могошаллина зене йолу кхин тайпа кепаш тIецаэцар; кхерамзаллин бакъонаш ларйар, цу йукъахь ишколан меттан дешаран процессехь интернет-гуонехь кхерамзаллин леларан карадерзарш а; халахетарех а, хийцалуш долчу йукъараллин, хааман, Iаламан хьолех а вола хьуьнар хилар, цу йукъахь шена зеделлагчух кхеташ а, кхин дIа йолу Iалашонаш хIиттош а; йемал ца беш, ша а, кхиберш а тIеэца хаар; шен а, кхиболчеран а синхаамийн хьолах кхета хаар, шегара хьал гайтархьама меттан гIирсех нийса пайдаэцар, цу йукъахь нохчийн маттахь йазийнчу литературин произведенешкарчу масалшна тIе а тевжаш; рефлексин карадерзарш кхиор, шегара а, ткъа иштта кхечу стагера а гIалат дала бакъо хилар къобалдар.

Къинхъегаман кхетош-кхиоран:

технологин а, йукъараллин а хъажаман практикин хьесапаш (добзалан, ишколан, гIалин, мехкан дозанехь) кхочушдарехь жигара дакъалаца тIехъажам хилар, цу тайпана гIуллакх дIадоло, план хIотто а, ша кхочушдан а хьуьнар хилар;

корматаллаш а, тайп-тайпана къинхъегам а практикехь Iамо дог дар, цу йукъахь Iамочу предметан хаарех пайдаэцаран а, филологаша, журналисташа, йаздархоша бен болх бовзаран а буха тIехь а; къинхъегаме а, къинхъегаман жамIашка а ларам хилар; шен а, йукъараллин а хьашташ тидаме а оьцуш, кхетарца харжар, дешаран, дахаран хьесапийн шен траектори дIахIоттор; хиндолчух долу шен хьесапаш схьадийца хаар.

Экологин кхетош-кхиоран:

гонахарчу декъехь хьесапаш кхочушдархьама йукъараллин а, Iаламан а Iилманийн декъехь долчу хаарех пайдаэцар, дечун план хIоттор, гонахарчарна цунах хила тарлучу тIаьхьалонан мах хадор; экологин проблемех лаьцна шена хетарг хьекъале а, нийса а схьаала хаар;

экологин культурин тIегIа лакхайаккхар, экологин проблемаш

йаккхий хиларх а, уыш къасто некъаш лаха дезарх а кхетар; гонахарчарна зуламе долу дараш жигара тЕцаэцар, цу йукъахь экологин проблемаш ойъу литературин прозведенеш йовзарца кхиънарш а; Иаламна, йукъараллина, технологина йукъахь долчу хъелашкахь гражданина а, хъаштхочо а санна айхъа дан дезачух кхетар; экологин хъажаман практикин гУллакхдарехь дакъалаца кийча хилар.

Илманан довзаран мехаллин:

адаман а, Иаламан а, йукъараллин а кхиаран коьртачу низамех, адаман Иаламан а, йукъараллин а гуонаца йолчу уыйрех, меттан кхиаран низамех лаьцначу Илманан кхетамийн вайн заманан къепаца гУллакхдарехь кхиар; меттан а, йешаран а культура, йешаран говзалла дуьне довзаран гИрс санна карайерзор; ишколан меттан дешаран башхаллаш лоруш, лехаман гУллакхдаран коьрта хаарш карадерзор; зеделлачух, диначух, тидамех кхетарна тЕхъажам а, шен а, йукъарчу а хьоле кхачаран некъаш кхачаме дало гЕртар а.

Дешархо йукъараллин а, Иаламан а гуонан хийцалучу хьолех воларан:

йукъараллин зеделларг, коьрта йукъараллин гУллакхаш, йукъараллехь леларан бакъонаш, норманаш, йукъарлонашкахь а, тобанашкахь а йукъараллин дахаран кепаш дешархоша карайерзор, корматаллин гУллакхдарца, ткъа иштта доьзал а, кхечу культурин гуонера нахаца йукъараллин зЕ хиларан гурашкахь вовшахтоьхна тобанаш а йукъа а лоцуш; билггал доцчу хъелашкахь зЕ хиларан хъашт, кхечеран хаарш а, царна зеделларг а тЕэца кийча хилар; практически гУллакхдарца шена хууш долчун тЕгIа лакхадаккхарехь билггал доцчу хъелашкахь даран хъашт хилар, цу йукъахь кхечу нахах Iама хаар а, цхъаьна гУллакхдарехь кхечарна зеделлачух девза гУллакхаш, карадерзарш, керла хаарш тЕэца хаар а; объектех, хиламех лаьцна гипотезаш, цу йукъахь хьалха бевзаш цахилларш а, кхетамаш, ойла кепе йалоран, васташ цхъаьнадалоран говзалла а, керла хаарш а кхио обьшуш хилар а; шен хаарш къен хиларх кхетар, шен кхиаран хьесап хIоттор; коьртачу кхетамех, терминех, кхиаран концепцин декъехь шена хетачух пайдаэца хаар, экономикин, йукъараллин, Иаламан вовшашца йолу уыйр гучуйаккха а, талла а хаар, гонахарчунна Iаткъам бар, Иалашонашка кхачар, кхайкхамаш а, хила тарлун йаккхий тIаьхьалонаш а эшор тидаме а обьцуш, ша дечун мах хадо хаар;

книгаш йешарехь, къамел дарехь, дахарехь зеделлачунна тЕ а тевжаш, Iаткъамечу хьолах кхета, хуьлучу хийцамийн, церан тIаьхьалонийн мах хадо; Iаткъамечу хьолан мах хадо, тЕэцна сацамаш, дараш нисдан; кхераман, тIаьхьалонан мах хадо а, кепе йало а, зеделларг кхио, хIобьтинчу хьолехь диканиг лаха хаа; кхиаман гаранти йоцуш, гУллакх дан кийча хила хьуьнар хилар.

МЕТАПРЕДМЕТНИ ЖАМИАШ

1. Дешаран универсальни довзаран дараш карадерзор

Коьрта маьIнин дараш:

меттан дакъойн, меттан хиламийн, процессийн ладаме билгалонаш

гучуйаха а, билгалйаха а;

меттан дакъош (хиламаш) тайпанашка дІасадекъаран ладаме билгало, жамІдарна а, дустарна а бахъанаш, кхочушйечу анализан критереш къасто; ладамечу билгалоне хъаьжжина, меттан дакъош тайпанашка дІасадекъа;

низаме хъаьжжина дерг а, цхъаьнацадогІург а къасточу факташкахъ, хаамашкахъ, тидамашкахъ гучудаккха; низаме хъаьжжина дерг а, цхъаьнацадогІург а гучудаккхаран критереш йала;

хІоттийна дешаран декхар кхочушдарна оьшучу текстан хааман къоьлла гучуйаккха;

меттан процессаш Іаморехъ бахъанин-тІаьхъалонан уьйраш гучуйаха; дедукцин а, индукцин а ойланаш сацарх, тера йогІу ойланаш сацарх пайдаэцарца жамІаш дан; уьйрех лаьцна гипотезаш кепе йало;

текстийн тайп-тайпанчу кепашца, меттан тайп-тайпанчу дакъошца болх барехъ дешаран хъесап кхочушдаран кеп шен лаамехъ харжа, кхочушдаран вариантш йустуш а, гІолехъ вариант хоржуш а, ша билгалйина критереш тидаме оьцуш а.

Кобрта лехаман дараи:

хатгарех пайдаэца мотт Іаморехъ хааран лехаман гІирсах санна;

хьолан бакъ долчун а, лууш долчун а йукъара цхъаьнацадогІург гойту хаттарш кепе дало а, долуш дерг а, лобхуш дерг а шен лаамехъ дІахІотто а;

шена хетарг а, кхечарна хетарг а бакъ хиларх лаьцна гипотеза кхолла, шена хетарг а, оила а тІечІагІйан;

дарийн алгоритм хІотто, дешаран хъесап кхочушдарехъ цунах пайдаэца;

меттан дакъойн, процессийн, бахъанин-тІаьхъалонан уьйрийн, объектийн вовшашца йозуш хиларан башхаллаш дІахІитторехъ ша хІоттийнчу планаца жима таллам бан;

лингвистически таллам (эксперимент) барехъ схъаэцначу хааман мегаш хиларан а, бакъхиларан а мах хадо; биначу тидаме, талламе хъаьжжина, жамІаш ша кепе дало; схъаэцна жамІаш бакъхиларан мах хадоран гІирсаш караберзо;

процессийн, хиламийн кхин дІа хила тарлуш долу кхиар а, тера догІучу хьелашкахъ церан тІаьхалонаш а билгалйаха, ткъа иштта керлачу хьелашкахъ а, контексташкахъ а церан кхиарах лаьцна шайна хетарг ала.

Хаамца болх бар:

деллачу дешаран хъесапе а, йалийнчу критерешка а хъаьжжина, хаамаш лахарехъ а, схъакъасторехъ а тайп-тайпанчу кепех, гІирсех, жоп дехарх пайдаэца;

тексташкахъ, таблицашкахъ, схемашкахъ белла хаам схъакъасто, талла, къепе бало, хааман кхетам бала, цуьнан жамІ дан;

чулацамехъ болу хаам бакъ хиларе а, мегаш хиларе а хъаьжжина, текстан мах хадорхъама а, дешаран хъесапаш кхочушдаран Іалашонца оьшучу хаамах кхетархъама а ладогІаран а, йешаран а тайп-тайпанчу кепех пайдаэца;

хІиттийнчу Іалашонашка хъаьжжина, цхъана йа масех хьостанера хаамаш схъаэцархъама, жамІдархъама, къепе балорхъама маьІнин йешарх пайдаэца;

тайп-тайпанчу хаамийн хьостанашкара тера догІу тІечІагІдарш каро (цхъа оила, верси бакъйеш йа харцйеш йолу);

хаам луш йолу уггар гІолехъ кеп (текст, презентаци, таблица, схема) ша схъахаржа а, кхочушден хъесапаш, коммуникативни хІоттаме

хъаьжжина, чолхе йоцчу схемашца, диаграммашца, кхечу графикаца, церан вовшех йозуш хиларца гайта а;
хъехархочо йеллачу йа ша хІоттийнчу критерешца хааман тешаме хиларан мах хадор;
хаамаш къепе бало а, эвсараллица дагахь латто а.

2. Дешаран универсальни коммуникативни дараш карадерзор

ТІекаре:

тІекаренан хъелашка, Іалашонашка хъаьжжина, хетарг кхолла а, цунах кхета а, эмоцеш гайта; диалогашкахь а, дискуссешкахь а, барта монологически къамелехь а, йозанан тексташкахь а ша (шена хетарг) гайта;

тІекаренан ишарш йаран (дешнашца боцу) гІирсаш бовза, йукъараллин хъаьркийн маьІнех кхета;

къовсаме хъелаш кхолладаларан бахъанаш довза, къовсамаш малбан, дагадовла;

кхечеран дагахь долчух кхета, къамелхочуьнца лараме хила, хъайн дуьхъалонаш оьздачу кепе йерзо;

диалог/дискусси дІаьхъарехь йийцаре йиллинчу темица догІу хаттарш дала а, хъесап кхочушдарна а, дика лаарца йолчу тІекаренна тІетарна а тІехъажийна йолу ойланаш ала а;

шена хетарг диалоган кхечу декъашхошна хетачунна дуьхъалхІотто, башхаллаш а, позиційн тера хилар а гучудаккха;

йиначу меттан анализан, кхочушйинчу лингвистически экспериментан, талларан, проектан жамІаш нахана гуш-хезаш довзийта;

презентацин Іалашо а, аудиторин башхаллаш а лоруш, къамел даран барам ша харжа, цуьнга хъаьжжина, иллюстрацин материалах пайдаэцарца барта а, йозанан а тексташ хІитто.

Цхъаьна гІуллакхдар:

билггал йолу проблема кхочушйарехь тобанца а, ша а бен болх гІолехь хиларх кхета а, цунах пайдаэца а, йуьхъарлаьцна Іалашо кхочушйарехь вовшашца зІе хиларан тобанан кепех пайдаэцар оьшуш хилар билгалдаккха;

цхъаьна гІуллакхдаран Іалашо йуьхъарлаца, цу Іалашоне кхача цхъаьна дараш хІитто: гІуллакх дІасадекъа, барт бан, цхъаьна бечу белхан процесс а, жамІ а дийцаре дан; масех адамна хетачун жамІ дан, куьйгалла дан, тІедиллар кхочушдан, муьтІахь хила кийча хилар гучудаккха;

цхъаьна бен болх вовшахтохаран план хІотто, шен гІуллакх къасто (вовшашца зІе хиларан массо а декъашхочунна бакъахъа хетарг а, церан таронаш а лоруш), тобанан декъашхошна йукъахь хъесапаш дІасадекъа, белхан тобанийн кепашкахь дакъалаца (дийцаре диллар, вовшех дагавалар, «хъен штурм», кхийерш а);

белхан шен дакъа кхочушдан, оцу декъехь лакхарчу жамІашка кхача, тобанан кхечу декъашхойн дарашца шен дарийн уьйр хилийта;

йукъарчу балха тІехь ша дакъалацаран эвсараллин мах хадо вовшашца зІе хиларан декъашхоша шаьш хІиттийнчу критерешца; жамІаш йуьхъанцарчу хъесапца а, тобанан хІора декъашхочун цу жамІашка кхачоран гІуллакхца а дуста, жобпаллин гуо дІасабекъа а, тобанна хъалха отчет йала кийча хила а.

3. Дешаран универсальни регулятивни дараш

карадерзор

Ша-шен вовшахтохар:

дешаран а, дахаран а хъелашкахь кхочушийен проблемаш гучуйаха;
сацам баран тайп-тайпана некъаш довза (ша цхьамма, тобанехь сацам бар, тобано сацам бар);

хъесап кхочушдаран алгоритм (йа цуьнан дакъа) ша хІотто, болчу гІирсашка а, шен таронашка а хъабжжина, дешаран хъесап кхочушдаран кеп къасто, сацаман йелла вариантш тІечІагІйан;

дарийн план ша хІотто, иза кхочушийарехь оьшу нисдарш йукъадало;
шена хетарг къасто а, шен сацамах жьопалла тІеэца а.

Ша-шен таллар:

ша-шен талларан (цу йукъахь къамелан а), ша-шен догдаийтаран, рефлексин тайп-тайпана кепаш карайерзо;

дешаран хьолан нийса мах хадо а, иза хийцаран план йало а;

дешаран хъесап кхочушдарехь хила тарлуш йолу халонаш ган а, хийцалучу хъелашна адаптаци йан а;

гІуллакхдаран жамІашка кхачаран (цакхачаран) бахъанех кхето; коммуникативни аьтто цахиларан бахъанех кхета а, уьш ца хилийта хаа а, карадерзийнчу къамелан зеделлачун мах хадо, тІекаренан Іалашонашка а, хъелашка а хъабжжина, шен къамел нисдан а; тІекаренан Іалашонан а, хъелийн а жамІ цхъаьнадаран мах хадо.

Синхаамийн интеллект:

шен а, кхечеран а синхаамаш тІехь урхалла даран хьуьнар кхио;

синхаамаш хиларан бахъанаш гучудаха а, талла а; кхечу стеган дагахь долчух а, цуьнан бахъанех а кхета, къамелан хьал а толлуш; шен синхаамаш гайтаран кеп нисйан.

Ша а, кхиберш а тІеэцар:

кхечу стагах а, цунна хетачух а кхеташ хила; ша а, кхиберг а гІалатвала бакъо йолуш хиларх кхета;

ша а, кхиберш а, йемал ца беш, тІеэцар; цІеначу дагара хила;

гонахарчу дерригенна а Іуналла дан йиш цахиларх кхета.

ПРЕДМЕТАН ЖАМІАШ

анехь диалог кечйан.

6 КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара хаамаш

Нохчийн Республикин пачхьалкхан мотг а, нохчийн историн, культурин синьобздангалле кхачоран гІирс а санна нохчийн матто дечу гІуллакхан башхалонаш билгалйаха.

Нохчийн литературин маттах лаьцна кхетам хила.

Мотг а, къамел а

Дахарехь биначу тидамийн, Іилманан-дешаран, исбаьхьаллин, Іилманан-кхетаме йолу литература йешаран буха тІехь барамехь 6 предложенел кІезиг доцу барта монологически аларш хІитто (монолог-суртхІоттор, монолог-дийцар, монолог-ойлайар); лингвистически темина

болчу хаамца къамел дан.

Барамехъ 4 репликел кӀезиг йоцчу диалогехъ (гӀуллакх дан дагадаийтар, вовшех дагабовлар) дакъалаца.

Къамелан тайп-тайпанчу функционални-маӀнин тайпанийн Илманан-дешаран, исбаъхьаллин тексташка ладогӀаран тайп-тайпана кепаш карайерзо: харжаман, довзийтаран, дуьхенгара. Йешаран тайп-тайпана кепаш карайерзо: хьажаран, довзийтаран, Iаморан, лехаман.

Барамехъ 100 дашал кӀезиг йоцу ладогӀна йа йешна текст барта схьайийца.

Барамехъ 160 дашал кӀезиг йоцчу ладогӀначу а, йешначу а къамелан тайп-тайпанчу функционални-маӀнин тайпанийн Илманан-дешаран, исбаъхьаллин текстийн чулацамах кхета: барта а, йозанехъ а текстан тема а, коьрта ойла а билгалйаккха; текстан чулацамца догӀу хаттарш хӀитто а, царна жобпаш дала а; барта къамелехъ а, йозанан кепехъ къамелан тайп-тайпанчу функционални-маӀнин тайпанийн йешначу Илманан-дешаран, исбаъхьаллин текстийн чулацам ма-барра а, бацбина а бовзийта (ма-дарра схьадийцарехъ йуьхьанцарчу текстан барам барам 130 дашал кӀезиг хила ца беза; дацдинчу схьадийцарехъ –135 дашал кӀезиг хила ца беза).

Къамелан хьелашка хьаьжжина, лексически гӀирсаш къасто; шен а, кхечун а къамелан мах хадо, нийсачу а, догӀуш долчу а, исбаъхьаллин а дешнех пайдаэцаре терра; маӀнийн дошамех пайдаэца.

Йозанехъ а, барта къамелехъ а вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш ларйан, цу йукъахъ 90 – 100 дешан барам болу текст тӀера схьайазйеш а; 15 – 20 дашах лаьтта дешнийн диктант йазйеш а, хьалха Iамийна нийсайазйаран бакьонаш ларйеш хӀоттийначу 90 – 100 дешан барам болчу йозучу текстан буха тӀехъ диктант йазйеш а; барта къамелехъ а, йозанехъ а къамелан оздангалла ларйан.

Текст

Текстан анализ йан, цуьнан коьртачу билгалонашца йогӀуш; иза къамелан функционални-маӀнин тайпа хиларе хьаьжжина.

Къамелан тайп-тайпанчу функционални-маӀнин тайпанийн текстийн башхалонаш билгалйаха; къамелан тайпа санна суртхӀотторан башхалонаш билгалйаха (адаман куьцан, хӀусаман, Iаламан, меттиган, даран суртхӀоттор).

Текстехъ предложенеш вовшахтосу гӀирсаш гучубаха.

Тайп-тайпанчу кепийн анализ кхочушйарехъ а, къамел дарехъ а къамелан функционални-маӀнин тайпанех долчу хаарех пайдаэца; шен текст кхолларехъ текстан коьртачу билгалонех долчу хаарех пайдаэца.

Текстан, цуьнан композиционни башхаллийн маӀнин анализ йан, микротемийн а, абзацийн а масалла къасто.

Къамелан тайп-тайпана функционални-маӀнин тайпанийн тексташ кхолла (дийцар, адаман куьцан, хӀусаман, Iаламан, меттиган, даран суртхӀоттор), книгаш йешарехъ, дахарехъ зеделлачунна, исбаъхьаллин кхоллараллина тӀе а тевжаш (цу йукъахъ барамехъ 5 йа цул сов предложенел кӀезиг йоцу сочиненеш-миниатюрарш а; сочиненин функционални тайпанца а, жанраца а, темин башхаллица а йогӀуш, барамехъ 80 дашал кӀезиг йоцу классехъ йазйеш йолу сочиненеш а).

Текстан хаамаш хийцаран хаарш карадерзо: кхин дӀа текстан чулацам барта а, йозанан а кепехъ йухаметтахӀотторан Iалашонца йешначу текстан план хӀотто (цхьалхе, чолхе; цӀеран, хаттаран); ладогӀначу а, йешначу а текстехъ коьрта а, коьртаза а хаам гучубаккха; тайп-тайпанчу хьостанашкара, цу йукъахъ лингвистически дошамашкара а, справочни

литературера а, хаам схъахаржа а, дешаран гУуллакхдарехъ цунах пайдаэца а.

Йеллачу темина презентацин кепехъ хаам схъагайта.

ЛадобгІначу йа йешначу Іилманан-дешаран текстан чулацам таблицин, схемин кепехъ схъагайта; таблицин, схемин чулацам текстан кепехъ схъагайта.

Вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш йовзарна тІе а тевжаш, шен тексташ тайан.

Меттан функционални тайпанаш

Къамелан гУуллакхан стилан, къамелан Іилманан стилан башхалонаш билгалйаха; Іилманан хаам а, дошаман статья а хІотторан лехамаш бийца; меттан а, жанрийн а тайп-тайпанчу функционални тайпанех йолчу тексташна анализ йан (дийцар, дІахъедар, расписка; дошаман статья, Іилманан хаам).

Тайп-тайпанчу кепийн меттан анализ кхочушйарехъ а, къамел дарехъ а гУуллакхан, Іилманан стилех долчу хаарех пайдаэца.

МЕТТАН СИСТЕМА

Морфологи. Къамелан оздангалла. Орфографи

Морфологин коърта кхетамаш бовза. Къамелан дакъойн ладаме билгалонаш хаа. Коърта къамелан дакъош а, церан кепаш а йовза.

Билгалдош

Билгалдешан йукъара грамматически маъІна, морфологически билгалонаш, синтаксически гУуллакх къасто; къамелехъ цо дечу гУуллакхах кхето; маъІне а, грамматически билгалонашка хъаьжжина, билгалдешан мухаллин, йукъаметтигаллин тайпанаш къасто.

Цхъаллин а, духхаллин а терахъехъ долчу билгалдешнийн дожарийн чаккхенаш нийса ала а, йазйан а. Йеллачу морфологически билгалонашка хъаьжжина, билгалдешнаш тайпанашка декъа.

Мухаллин билгалдешнийн даржаш нийса кхолла.

Билгалдешнаш терахъашца а, классашца а хийца.

1-, 2-чуй легарехъ долчу билгалдешнийн оьшуш йолу дожаран кеп, контекстаца хила ма-йеззара, нийса кхолла а, къамелехъ цунах пайдаэца а.

Билгалдешнийн дошкхолладаларан норманаш, билгалдешнийн аларан норманаш ларйан.

Билгалдешнашна морфологически къастам бан.

Терахъдош

Терахъдешан йукъара грамматически маъІна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш къасто. Масаллин маъІна долчу кхечу къамелан дакъойн дешнех терахъдешнаш къасто. Масаллин а, дакъойн а терахъдешнаш нийса ала а, йаздан а; къамелехъ царех тайп-тайпанчу дожарийн кепехъ пайдаэца. РогІаллин а, гулдаран а терахъдешнех къамелехъ нийса пайдаэца.

ХІоттаме хъаьжжина, терахъдешнийн тайпанаш къасто.

Терахъдешнаш легадан хаа а, церан легаран, дошкхолладаларан, синтаксически функцийн башхаллаш билгалйаха а; Іилманан

тексташкахъ, гІуллакхан къамелехъ терахъдешнех пайдаэцаран башхаллаш, къамелехъ цара дечу гІуллакхан башхалонаш билгалйаха.

Терахъдешнийн нийсайаздаран норманаш ларйан.

Терахъдешнашна морфологически къастам бан.

Оьрсийн маттаца дуьстича, нохчийн маттахъ терахъдешан башхаллах кхета.

Церметдош

Церметдешнаш довза; йукъара грамматически маъІна къасто; церметдешнийн тайпанаш къасто; церметдешнаш легадан хаа; церан легаран, дошкхолладаларан, синтаксически функцийн, къамелехъ цара дечу гІуллакхан башхаллаш билгалйаха.

Йеллачу морфологически билгалонашка хъаьжжина, церметдешнаш тайпанашка декъа.

Церниг а, лач а дожаршкахъ йаххьийн церметдешнийн масалш дало. Предложенешкахъ дацаран а, къастамза а церметдешнех пайдаэца.

Церметдешнашна морфологически къастам бан.

Литературин меттан стилаш а, нийсайаздаран норманаш а ларйеш, предложенешкахъ церметдешнех пайдаэца хаа.

Хандош

Хандешан йукъара грамматически маъІна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш къасто; къамелехъ цо дечу гІуллакхах кхето.

Хандешан инфинитиван (билгалзачу кепан) грамматически билгалонаш йийца, цуьнан лард схъакъасто.

Грамматически билгалонашка а, маъІне а хъаьжжина, карарчу, йаханчу, йогІучу хенан хандешнаш къасто. Карарчу хенан хандешнийн нийсайаздаран норманаш ларйан; йаханчу хенан кепаш нийса кхолла а, йазйан а. ЙогІучу хенан кепаш нийса кхолла а, йазйан а.

Хандешан цхьаллин а, дукхазаллин а кепаш къасто.

Терахъашца а, классан гайтамашца а хийцалуш долчу хандешнех предложенешкахъ пайдаэца.

Хандешнашна морфологически къастам бан (Іамийнчун барамехъ).

7 КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара кхетам

Кхуьуш болчу хиламах санна маттах кхетам хила. Къоман меттан а, культурун а, историн а уьйрах кхета (масалш дало).

Мотт а, къамел а

Тидамийн, шен битамийн, Іилманан-дешаран, исбаьхьаллин, Іилманан-кхетаме литература йешаран буха тІехъ барамехъ 7 предложенел кІезиг доцу барта монологически аларш хІитто (монолог-суртхІоттор, монолог-ойлайар, монолог-дийцар); Іилманан хаамах лаьцна къамел дан.

Лингвистически теманашна а (Іамийнчун барамехъ), дахарехъ биначу тидамийн буха тІехъ йолчу теманашна а барамехъ 5 репликел кІезиг йоцчу диалогехъ дакъалаца.

Диалоган тайп-тайпана кепаш карайерзо: диалог – хаамах жоп дехар, диалог – хаам бар.

Къамелан тайп-тайпанчу функционални-маъІнин тайпанийн публицистикин тексташка ладогІаран тайп-тайпана кепаш карайерзо

(харжаман, довзийтаран, дуьхенгара).

Йешаран тайп-тайпана кепаш карайерзо: хъажаран, Iаморан, довзийтаран, лехаман.

Барамехъ 110 дашал кIезиг йоцу ладоьгIна йа йешна текст барта схъайийца хаа.

Барамехъ 190 дашал кIезиг йоцчу ладоьгIначу а, йешначу а публицистикин текстийн (ойлайар-тIечIагIдар, ойлайар-кхетор, ойлайар-дийцар) чулацамах кхета: барта а, йозанехъ а текстан тема а, коьрта ойла а билгалйаккха; текстан чулацамца доьгIу хаттарш хIитто а, царна жобпаш дала а; барта а, йозанан кепехъ а ладоьгIначу публицистикин текстийн чулацам ма-барра а, бацбина а, хоржуш а бовзийта (ма-дарра схъадийцарехъ

йуьхьанцарчу текстан барам 170 дашал кIезиг хила ца беза; дацдинчу а, харжаман а схъадийцарехъ – 180 дашал кIезиг хила ца беза).

Iалашоне а, теме а, коммуникативни дагалацаме а хъаьжжина алар кхоллархъама, меттан гIирсаш нийса къасто.

Йозанехъ а, барта къамелехъ а вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш ларйан, цу йукъахъ 100 – 110 дешан барам болу текст тIера схъайазйеш а; 20 – 25 дешан барам болу дешнийн диктант йазйеш а; хьалха Iамийна нийсайазйаран бакьонаш ларйеш хIоттийначу 100 – 110 дешан барам болчу йозучу текстан буха тIехъ диктант йазйеш а; йозанехъ къамелан оздангаллин бакьонаш ларйан.

Текст

Текстан анализ йан, цуьнан коьртачу билгалонашца йогIуш; текстан дIахIоттам а, абзацашка йекъаран башхаллаш а, текстера меттан суртхIотторан гIирсаш а гучубаха.

Текстан маьIнин а, цуьнан композиционни башхаллийн а анализ йан, микротемийн а, абзацийн а масалла къасто.

Текстан предложенийн, дакъойн уьйран лексически а, грамматически а гIирсаш гучубаха.

Дахарехъ, книгаш йешарехъ зеделлачунна, исбаьхьаллин кхоллараллина тIе а тевжаш, къамелан тайп-тайпана функциональни-маьIнин тайпанийн тексташ кхолла (цу йукъахъ барамехъ 6 йа цул сов предложенел кIезиг йоцу сочиненеш-миниатюраш; сочиненин стилаца а, жанраца а, темин башхаллица а йогIуш, барамехъ 120 дашал кIезиг йоцу классехъ йазйеш йолу сочиненеш).

Текстан хаамаш хийцаран хаарш карадерзо: кхин дIа текстан чулацам барта а, йозанан а кепехъ йухаметтахIотторан Iалашонца йешначу текстан план хIотто (цхьалхе, чолхе; цIеран, хаттаран, тезисан); текстехъ коьрта а, коьртаза а хаам гучубаккха; дийцархочун йуьхъ хуьйцуш, текстан чулацам схъабийца; текстан хаамаш хийцаран кепех пайдаэца; тайп-тайпанчу хьостанашкара, цу йукъахъ лингвистически дошамашкара а, справочни литературера а, хаам схъахаржа а, дешаран гIуллакхехъ цунах пайдаэца а.

Йеллачу темехула болу хаам презентацин кепехъ схъагайта.

Iилманан-дешаран текстан чулацам таблицин, схемин кепехъ схъагайта; таблицин, схемин чулацам текстан кепехъ схъагайта.

Тексташ тайан: йуьхьанцара а, тайина а тексташ дуьхь-дуьхьал хIитто; вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш хаарна тIе а тевжаш, шен тексташ, церан чулацам а, кепаш а кхачае йалоран Iалашонца, тайан.

Меттан функциональни тайпанаш

Меттан функционални тайпанийн башхалонаш билгалйаха: буьйцу мотт а, функционални стилаш а (Иилманан, публицистикин, гIуллакхан), исбаьхьаллин литературин мотт.

Публицистикин стилаш а (цу йукьахь пайдаэцаран гуо а, функцеш а), публицистикин стилехь йолчу тексташкахь меттан суртхIотторан гIирсех пайдаэцаран а, публицистикин стилехь тексташ хIитторан норманийн а башхаллаш, жанрийн башхаллаш (интервью, репортаж, йоза) билгалйаха.

Интервьюн, репортажан, йозанан жанрехь публицистикин стилаш тексташ кхолла; гIуллакхан кехаташ кечдан.

Публицистикин стилаш тексташ хIитторан норманаш хаа.

ГIуллакхан стилаш башхаллаш билгалйаха (цу йукьахь пайдаэцаран гуо, функцеш, меттан башхаллаш).

Тайп-тайпанчу кепийн меттан анализ кхочушйарехь а, къамел дарехь а меттан функционални тайпанех долчу хаарех пайдаэца.

МЕТТАН СИСТЕМА

Морфологи. Къамелан оздангалла

Коьрта а, гIуллакхан а къамелан дакъойн дешнаш къасто, Хандешан йукьара грамматически маъIна, морфологически билгалонаш, синтаксически функцеш къасто.

Коьртачу къамелан дакъойн дешнийн морфологически анализ йан.

Хандош

Хандош къамелан дакъа санна билгалдаккха, шен маъIне а, грамматически билгалонашка а хьаьжжина; цуьнан синтаксически гIуллакх къасто.

Хандешан спряженеш билгалйаха, хандешнаш спряженешца хийца хаа.

Кхечуьнга довлу а, ца довлу а хандешнаш довза.

Билгала, бехкаман, лааран, тIедожоран саттамашкахь долу хандешнаш каро а, билгалдаха а, къамелехь царах нийса пайдаэца а; тIедожоран саттамехь хандашца долу аларш интонацица нийса кечдан.

Хандешан латтамийн а, хаттаран а кепаш къасто хаа; оьрсийн маттаца дустича, нохчийн маттахь хандешан башхаллах кхета.

Хандешнашца дацаран дакъалгаш (*ца, ма*) нийсайаздаран бакьонах пайдаэца.

Хандешнашна морфологически къастам бан.

Причасти

Хандешан кепан санна причастин башхалонаш билгалйаха. Причастехь хандешан а, билгалдешан а билгалонаш къасто.

Причастеш легайан. Карарчу а, йаханчу а, йогIучу а хенан причастийн дожарийн чаккхенанш нийсайазйаран а, причастешца *ца* нийсайаздаран а бакьонех пайдаэца.

Лааме а, лаамаза а причастеш къасто а, къамелехь царах пайдаэца хаа а.

Причастийн морфологически анализ йан, оцу хаарех къамелехь пайдаэца.

Причасти дозуш долу дош а долуш, дешнийн цхьаьнакхетарш хIитто. Причастин карчамаш кхолла.

Причастин карчамца йолчу предложенешкахь нийса сацаран хьаьркаш хIитто.

Причастин карчамашца йолу предложенеш нийсайазйаран

карадерзарш кхачаме дало. Предложенехь причастин г'уллакх къасто.

Дешнийн цхьаьнакхетаршкахь (*прич.* + *ц'ерд.*) бартбаран уьйр нийса къасто.

Деепричасти

Хандешан кепан санна деепричастин башхалонаш билгалйаха. Деепричастехь хандешан а, куцдешан а билгалонаш къасто. Карарчу а, йаханчу а, йог'учу а хенан деепричастеш кхолла.

Къамелехь йог'учохь деепричастех пайдаэца.

Деепричастийн морфологически анализ йан, оцу хаарех къамелехь пайдаэца.

Деепричастин карчам кхолла. Предложенехь деепричастин г'уллакх къасто. Деепричастин карчамехь коьрта дош, деепричастих дозуш долу дешнаш схьакъасто, ткъа иштта деепричастин карчам шех бозуш долу хандош схьалаха; деепричастех къамелехь пайдаэца.

Деепричастешца а, деепричастин карчамашца а предложенеш нийса х'итто.

Деепричастица а, деепричастин карчамца а йолчу предложенешкахь нийса сацаран хьаьркаш х'итто.

Деепричастешца *ца* дакъалг нийсайаздаран бакьонах пайдаэца.

Масдар

Масдар хандешан кеп санна билгалдаккха, шен маь'не а, грамматически билгалонашка хьаьжжина; цуьнан синтаксически г'уллакх къасто.

Предложенешкахь масдарех нийса пайдаэца хаа. Масдаран дожарийн кепаш нийсайазйар кхачаме йало.

Къамелан тайп-тайпанчу кепашка а, стилашка а хьаьжжина, дозучу къамелехь масдаран карчамех пайдаэца.

Масдаран карчамца йолчу предложенехь нийса сацаран хьаьркаш х'итто.

Масдарца *ца* нийсайаздаран бакьонах пайдаэца.

Куцдош

Къамелехь куцдешнаш довза. Куцдешнийн йукъара грамматически маь'на къасто; маь'не хьаьжжина, куцдешнийн тайпанаш къасто; куцдешнаш кхолладаларан, церан синтаксически билгалонийн, къамелехь цо дечу г'уллакхан башхаллаш билгалйаха.

Куцдешнийн даржаш кхолладаларан, куцдешнаш аларан норманаш ларйан.

Куцдешнашна морфологически къастам бан.

Куцдешнаш цхьаьна а, къаьстина а, дефисца а йаздаран бакьонех пайдаэца.

Г'уллакхан къамелан дакъош

Г'уллакхан къамелан дакъойн йукъара билгалонаш йийца; коьрта къамелан дакъойх уьш къаьсташ хиларх кхето.

Дешт'аьхье

Къамелехь дешт'аьхьенех пайдаэца, тайп-тайпанчу дожаршкахь долчу ц'ердешнашца а, ц'ерметдешнашца а цхьаьнайог'уш.

Маь'не хьаьжжина, дешт'аьхьенийн тайпанаш билгалдаха. Дешт'аьхьенаш нийсайазйаран норманаш ларйан.

Хуттург

Гуллакхан кьамелан декъан санна хуттурган башхалонаш билгалйаха; маъНе, хЮттаме хьабжжина, хуттургийн тайпанаш билгалдаха; предложенин цхъанатайпана меженаш а, чолхечу предложенийн дакъош а вовшахтосу гИрсаш санна текстехь цо ден Гуллакх довзийта.

Кьамелехь хуттургех пайдаэца, церан маъНе а, стилистикин башхаллашка а хьабжжина; хуттургаш нийсайазйаран, хуттургашца йолчу чолхечу предложенешкахь сацаран хьабркаш хИтторан, **а, йа** хуттургашца йолчу предложенешкахь сацаран хьабркаш хИтторан норманаш ларйан.

Хуттургех-синонимех пайдаэца.

Хуттургийн морфологически анализ йан, оцу хаарех кьамелехь пайдаэца.

Дакъалг

Гуллакхан кьамелан декъан санна дакъалган башхалонаш билгалйаха; маъНе хьабжжина, дакъалгийн тайпанаш билгалдаха; дешан а, текстан а шатайпа маъНа довзийтарехь, хандешан кепаш кхоллайаларехь цо ден Гуллакх довзийта; дакъалгашца йолчу предложенийн интонацин башхаллех кхета.

Кьамелехь хуттургех пайдаэца, церан маъНе а, стилистикин билгалоне а хьабжжина; дакъалгаш нийсайазйаран норманаш ларйан.

Дакъалгийн морфологически анализ йан, оцу хаарех кьамелехь пайдаэца.

Айдардош

Дешнийн шатайпанчу тобанан санна айдардешан башхалонаш билгалйаха; маъНе хьабжжина, айдардешнийн тайпанаш билгалдаха; кьамелехь айдардешан Гуллакх довзийта. Азтардаран дешнийн башхаллаш а, кьамелехь, исбаьхьаллин литературехь царах пайдаэцар а билгалдаккха.

Айдардешнийн морфологически анализ йан, оцу хаарех кьамелехь пайдаэца.

Айдардешнашца йолчу предложенешкахь сацаран хьабркаш хИтторан норманаш ларйан.

8 КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара кхетам

Кавказан кьаьмнийн меттанех цхъаннах санна нохчийн маттах кхетам хила.

Мотт а, кьамел а

Дахарехь биначу тидамийн, шен битамийн, Илманан-дешаран, исбаьхьаллин, Илманан-кхетаме йолу, публицистикин литература йешаран буха тIехь барамехь 8 предложенелкIезиг доцу барта монологически аларш хИтто (монолог-суртхЮттор, монолог-ойлайар, монолог-дийцар); Илманан хаамах лаьцна кьамел дан.

Лингвистически теманашна а (Гамийнчун барамехь), дахарехь биначу тидамийн буха тIехь йолчу теманашна а барамехь 6 репликел кIезиг йоцчу диалогехь дакъалаца.

Кьамелан тайп-тайпанчу функционални-маъИнин тайпанийн Илманан-дешаран, исбаьхьаллин, публицистикин тексташка ладогIаран

тайп-тайпана кепаш (харжаман, довзийтаран, дуьхенгара) карайерзо.

Йешаран тайп-тайпана кепаш карайерзо: хъажаран, довзийтаран, Iаморан, лехаман.

Барамехъ 120 дашал кIезиг йоцу йешна йа ладоьгIна текст барта схъайийца.

Барамехъ 230 дашал кIезиг йоцчу къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьIнин тайпанийн йешначу а, ладоьгIначу а Iилманан-дешаран, исбаьхьаллин, публицистикин текстийн чулацамах кхета: къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьIнин тайпанийн йешначу а, ладоьгIначу а Iилманан-дешаран, исбаьхьаллин, публицистикин текстийн чулацам ма-барра, бацбина, хоржуш барта а, йозанан а кепехъ схъабийца; (ма-дарра схъадийцарехъ йуьхьанцарчу текстан барам 210 дашал кIезиг хила ца беза; дацдина а, харжаман а схъадийцарехъ – 230 дашал кIезиг хила ца беза).

Iалашоне а, теме а, коммуникативни дагалацаме а хъаьжжина алар кхоллархъама, меттан гIирсаш къасто.

Йозанехъ а, барта къамелехъ а вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш ларйан, цу йукъахъ 110 – 120 дешан барам болу текст тIера схъайазйеш а; 25 – 30 дешан барам болу дешнийн диктант йазйеш а; хьалха Iамийна нийсайазйаран бакъонаш ларйеш хIоттийнчу 110 – 120 дешан барам болчу йозучу текстан буха тIехъ диктант йазйеш а; йозанехъ къамелан оздангаллин бакъонаш ларйан; къамелехъ бIаьцах а, уьшарех а пайдаэцаран башхаллех кхета; къамелан оздангаллин барам къоман башхаллашца боьзна хиларх кхето; барта къамелехъ а, йозанехъ а нохчийн къамелан оздангаллин бакъонаш ларйан.

Текст

Текстан анализ йан, цуьнан коьртачу билгалонашца йогIуш: темица, коьртачу ойланца, предложенийн грамматически уьйраца, маьIнин цхъааллица, гIеххъа йуьзна хиларца; текстехъ предложенеш вовшахтосу некъаш а, гIирсаш а гайта; текстан анализ йан, къамелан функционални-маьIнин тайпанан текст хиларе хъаьжжина; текстехъ меттан суртхIотторан гIирсаш талла.

Къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьIнин тайпанийн тексташ йовза; меттан а, жанрийн а тайп-тайпанчу функционални тайпанийн тексташ талла; меттан тайп-тайпана анализ кхочушйарехъ а, къамелехъ а оцу хаарех пайдаэца.

Дахарехъ, книгаш йешарехъ зеделлачунна, исбаьхьаллин кхоллараллина тIе а тевжаш, къамелан тайп-тайпана функционални-маьIнин тайпанийн тексташ кхолла(цу йукъахъ барамехъ 7 йа цул сов предложенел кIезиг йоцу сочиненеш-миниатюраш; сочиненин стилаца а, жанраца а, темин башхаллица а йогIуш, барамехъ 160 дашал кIезиг йоцу классехъ йазйеш йолу сочиненеш).

Текстан хаамаш хийцаран хаарш карадерзо: тезисаш, конспект кхолла; тайп-тайпанчу хьостанашкара, цу йукъахъ лингвистически дошамашкара а, справочни литературера а, хаам схъахаржа, дешаран гIуллакхехъ цунах пайдаэца.

Йеллачу темехула болу хаам презентацин кепехъ схъагайта.

ЛадоьгIначу йа йешначу Iилманан-дешаран текстан чулацам таблицин, схемин кепехъ схъагайта; таблицин, схемин чулацам текстан кепехъ схъагайта.

Тексташ тайан: шен/кхечу дешархоша кхоьллина тексташ церан чулацам а, кеп а кчацаме йалоран Iалашонца; йуьхьанцара а, тайина а

тексташ дуьхь-дуьхьал хИитто.

Меттан функционални тайпанаш

Гуллакхан стилан а (дIахьедар, кхеторан кехат, автобиографи, характеристика), Илманан стилан а, Илманан стилан коьртачу жанрийн а (реферат, Илманан темина доклад) башхаллаш билгалйаха, текстехь тайп-тайпанчу функционални тайпанийн цхьаьнадар а, текстехь предложенеш вовшахтосу гIирсаш а гучубаха.

Гуллакхан стилан (дIахьедар, кхеторан кехат, автобиографи, характеристика), публицистикин жанрийн тексташ кхолла; Гуллакхан кехаташ кечдан.

Иалашоне а, теме а, коммуникативни дагалацаме а хьаьжжина алар кхоллархьама, меттан гIирсаш къасто.

МЕТТАН СИСТЕМА

Синтаксис. Къамелан оздангалла. Пунктуац

Синтаксисах лингвистикин декъах санна кхетам хилар.

Дешнийн цхьаьнакхетарш а, предложенеш а синтаксисан дакъош санна довза.

Сацаран хьаьркийн функцеш къасто.

Дешнийн цхьаьнакхетар

Коьртачу дешан морфологически билгалонашка хьаьжжина, дешнийн цхьаьнакхетарш довза: цIеран, хандешан; дешнийн цхьаьнакхетарехь карарчу уьйран тайпа билгалдаккха: бартбар, урхалла, тIетовжар.

Дешнийн цхьаьнакхетарш хИитторан норманех пайдаэца. Урхаллехь а, бартбарехь а дозуш долчу дешан кепаш нийса пайдаэца.

Дешнийн цхьаьнакхетарийн синтаксически анализ йан.

Предложени

Предложенин а, барта, йозанан къамелехь предложени кечйаран гIирсан а коьртачу билгалонийн башхалонаш билгалйаха; сацаран хьаьркийн функцеш къасто.

Аларан Иалашоне, эмоцин билгалоне хьаьжжина, предложенеш йовза, церан интонацин а, маIнин а башхаллаш, тIедожоран предложенешкахь хьадар гайтаран меттан кепаш билгалйаха; публицистикин стилан тексташкахь риторически айдарх, схьадийцаран хаттаран-жобпийн кепеш пайдаэца.

Грамматически лардийн масалле хьаьжжина, предложенеш йовза; подлежащин хиларан кепаш, сказуемин тайпанаш а (хандешан цхьалхе, хандешан хIоттаман, цIеран хIоттаман), сказуемин хиларан кепаш а.

Подлежащиний, сказуеминий йукъахь тире йилларан норманех пайдаэца.

Коьрта а, коьртаза а меженаш хиларе хьаьжжина, предложенеш йовза, йуьззина, йуьззина йоцу предложенеш йовза (диалоган къамелехь йуьззина йоцчу предложенеш пайдаэцаран, барта къамелехь йуьззина йоцчу предложенин интонаци ларйаран башхаллехь кхета).

Предложенин коьртачу меженийн тайпанаш къасто (берта а, бертаза а къастамаш, йуххедиллар къастаман шатайпа кеп санна; нийса а, лач а кхачамаш, латтабийн тайпанаш).

ЦхьанахIоттаман предложенеш, церан грамматически билгалонаш, коьрта меженаш билгалйахаран морфологически гIирсаш бовза;

цхъанахІоттаман предложенийн тайпанаш къасто (цІеран предложени, билгала-йуьхъан предложени, билгалза-йуьхъан предложени, йукъара-йуьхъан предложени, йуьхъза предложени); цхъанахІоттаман предложенийн а, шинахІоттаман йуьззина йоцчу предложенийн а грамматически башхаллаш билгалйаха; цхъанахІоттаман а, шинахІоттаман а предложенийн синтаксически тера догІург гучудаккха; къамелехь цхъанахІоттаман предложенех пайдаэцаран башхаллех кхета; *хІавь, хІан-хІа* дешнашца йолчу предложенийн грамматически а, пунктуационни а, интонацин а башхаллаш билгалйаха.

Предложениян цхъанатайпанчу меженийн а, уьш вовшахтосучу гІирсийн а (хуттургаш йолу а, хуттургаш йоцу а уьйр) билгалонийн башхалонаш билгалйаха; цхъанатайпана а, цхъанатайпана боцу а къастамаш бовза; цхъанатайпанчу меженашца йукъара дешнаш схъакаро; тайп-тайпанчу кепара йолу цхъанатайпана меженаш цхъаьнайалорах къамелехь пайдаэцаран башхаллех кхета.

Цхъанатайпанчу меженашца йукъара дош долчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш а, йух-йуха йалочу *а, йа* хуттургашца йозучу цхъанатайпанчу меженашца йолчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш а хІитторан норманехпайдаэца.

Чолхейовлаза цхъалхе предложенеш йовза, цу йукъахь цхъанатайпана боцчу къастамашца йолу предложенеш а; цхъанатайпанчу меженашца чолхейевлла цхъалхе предложенеш, цхъанатайпанчу меженашца йукъара дош долу предложенеш а, шакъаьстинчу меженашца а, тІедерзарца а, йукъадало дешнашца а, йукъахІитто конструкцешца а, айдардешнашца а чолхейевлла предложенеш а чулоцуш.

Предложениян шакъаьстинчу меженийн тайпанаш къасто, бертачу а, бертазчу а къастамийн (цу йукъахь йуххедиллар а), латтамийн, латтаман дурсийн шакъастаран норманех пайдаэца. Дустаран карчамца йолчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш хІитторан норманех а; бертачу а, бертазчу а къастамийн (цу йукъахь йуххедиллар а), латтамийн, латтаман дурсийн

шакъастаран норманех а; йукъайалочу а, йукъахІитточу а конструкцешца, тІедерзаршца, айдардешнашца йолчу предложенешкахь сацаран хъаьркаш хІитторан норманех а пайдаэца.

Диалоган а, монологан а къамелехь, кехат йаздарехь, дІакхайкхорехь, и.д.кх. тІедерзарх пайдаэца.

Йукъайало а, йукъахІитто а конструкцеш къасто; йукъайалочу а, йукъахІитточу а конструкцешца, тІедерзаршца, айдардешнашца йолчу предложенех къамелехь пайдаэцаран башхаллех кхета, цара дечу гІуллакхах кхета; предложенин меженех тера догІуш долу йукъадало дешнаш, дешнийн цхъаьнакхетарш гучудаха.

Йукъадало дешнашца, предложенешца йукъахІитточу конструкцешца а, тІедерзаршца а (даьржинчу а, даржазчу а), айдардешнашца а йолу предложенеш хІитторан норманех пайдаэца.

Тешна хилар, тайп-тайпана синхаамаш, мах хадор, тидам тІебахийтар, и.д.кх. гайтархъама, къамелехь йукъадалочу дешнех пайдаэца.

Йукъадалочу дешнашца, йукъахІитточу конструкцешца йолчу предложенешкахь интонаци а, пунктуаци а ларйан.

Предложенешна синтаксически а, пунктуационни а анализ йан.

Ма-дарра а, лач а къамел

Ма-дарра а, лач а къамел довза; ма-дарра а, лач а къамелаца йолчу предложенийн цхъаьнадогІург гучудаккха.

Диалог, цитаташ, ма-дарра къамелаца йолу предложенеш а нийса

кечйан.

Цитаташ йало а, алар йукъа цитаташ йалоран тайп-тайпанчу кепех пайдаэца а хаа.

Ма-дарра а, лач а къамелаца предложенеш хИтторан, цитаташ йалоран бакъонех пайдаэца.

Ма-дарра а, лач а къамелаца йолчу предложенешкахь, цитаташ йалорехь сацаран хъьркаш хИтторан бакъонех пайдаэца.

9 КЛАСС

Маттах лаьцна йукъара кхетам

Адаман, республикин, йукъараллин дахарехь а нохчийн матто кхочушдечу гIуллакхах кхеташ хила; нохчийн меттан чобъхарчу а, арахарчу а функцех кхета а, царах лаьцна дийца хаа а.

Мотт а, къамел а

Тидамийн, шен битамийн, Илманан-дешаран, исбаьхьаллин, Илманан-кхетаме йолу литература йешаран буха тIехь барамехь 80 дашал кIезиг доцу барта монологически аларш хИтто:

монолог-хаам, монолог-суртхIоттор, монолог-ойлайар, монолог-дийцар; Илманан хаамах лаьцна къамел дан.

Дахаран, Илманан-дешаран (цу йукъахь лингвистически а), теманашна диалогически а, полилогически а къамел дарехь (гIуллакх дан дагадаийтар, вовшех дагавалар, хаамах жоп дехар, хаам бар) дакъалаца (барам 6 репликел кIезиг хила ца беза).

Къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьIнин тайпанийн Илманан-дешаран, исбаьхьаллин, публицистичкин тексташка ладогIаран тайп-тайпана кепаш карайерзо (харжаман, довзийтаран, дуьхенгара).

Йешаран тайп-тайпана кепаш карайерзо: хъажаран, Iаморан, довзийтаран, лехаман.

Барамехь 130 дашал кIезиг йоцу йешна йа ладогIна текст барта схъайийца.

Барамехь 280 дашал кIезиг йоцчу къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьIнин тайпанийн ладогIначу а, йешначу а Илманан-дешаран, исбаьхьаллин, публицистичкин текстийн чулацамах кхета: къамелан тайп-тайпанчу функционални-маьIнин тайпанийн ладогIначу а, йешначу а Илманан-дешаран, исбаьхьаллин, публицистичкин текстийн чулацама ма-барра, бацбина, хоржуш барта а, йозанан а кепехь схъабийца; (ма-дарра схъадийцарехь йуьхьанцарчу текстан барам 250 дашал кIезиг хила ца беза; дацдина а, харжаман а схъадийцарехь – 270 дашал кIезиг хила ца беза).

Iалашоне а, теме а, коммуникативни дагалацаме а хъаьжжина алар кхоллархъама, меттан гIирсаш къасто.

Йозанехь а, барта къамелехь а вайзаманан нохчийн литературин меттан норманаш ларйан, цу йукъахь 120 – 130 дешан барам болу текст тIера схъайазйеш а; 30 – 35 дешан барам болу дешнийн диктант йазйеш а; хьалха Iамийна нийсайазйаран бакъонаш ларйеш хIоттийнчу 120 – 130 дешан

барам болчу йозучу текстан буха тIехь диктант йазйеш а.

Текст

Текстан анализ йан: текстан коьрта тема а, ойла а къасто а, царах кхето а; текстан коьрта тема йа ойла гойтуш йолу цIе харжа.

Текстан къамелан функционални-маџнин тайпа къасто.

Текстехь тайпаналлин дакъош схъакаро – суртхІоттор, дийцар, ойлайар-гІечІагІдар, мах хадоран аларш.

Текстан чулацам билгалбаккха, цуьнан цІаре, коьрта маџна чулоцучу дешнашка, дІадолоре йа дерзоре хъаьжжина.

Тайп-тайпанчу жанрашкахь йолчу текстийн къастаман билгалонаш гучуйаха.

Текстан буха тІехь алар кхолла: йешначуьнца йа ладобгІначуьнца шен йолу йукъаметтиг барта а, йозанан а кепехь схъагайта.

Дахарехь, книгаш йешарехь зеделлачунна, исбаьхьаллин произведенешна тІе а тевжаш, тексташ кхолла (цу йукъахь барамехь 8 йа цул сов предложенех лаьтташ йолу а, йа барамехь 6 – 7 чолхе дІахІоттам болчу предложенел кІезиг йоцу а сочиненеш-миниатюраш, нагахь оцу бараме тема схъа- йелла а, коьрта ойла схъагайта а таро хилийтахь); сочиненин стилаца а, жанраца а, темин башхаллица а йогІуш, барамехь 220 дашал кІезиг йоцу классехь йазйеш йолу сочиненеш.

Текстан хаамаш хийцаран хаарш карадерзо: текстехь коьрта а, коьртаза а хаамаш билгалбаха; тайп-тайпанчу хьостанашкара, цу йукъахь лингвистически дошамашкара а, справочни литературера а, хаам схъахаржа, дешаран гІуллакхехь цунах пайдаэца.

Йеллачу темехула болу хаам презентацин кепехь схъагайта.

ЛадобгІначу йа йешначу Илманан-дешаран текстан чулацам таблицин, схемин кепехь схъагайта; таблицин, схемин чулацам текстан кепехь схъагайта.

Шен/кхечу дешархоша кхоьллина тексташ тайан, церан чулацам кхачаме балоран Іалашонца (бакь йолу материал таллар, текстан йуьхьанцара маџнин анализ – маџнин цхъаалла, дозуш хилар, хаам хилар).

Меттан функционални тайпанаш

Илманан стилаца богІуш болчу меттан гІирсийн, пайдаэцаран гуонан, гІуллакхийн, къамел даран тайпаналлин хьелийн, къамелан хьесапийн, исбаьхьаллин литературин меттан коьртачу башхаллийн, исбаьхьаллин произведенехь буьйцучу меттан а, тайп-тайпанчу функционални стилийн а элементаш цхъаьнайалоран башхалонаш билгалйаха.

Къамелан тайп-тайпана функционални-маџнин тайпанийн башхалонаш билгалйаха, цхъана текстехь церан цхъаьнадаран башхаллех кхета; къамелан тайп-тайпанчу функционални-маџнин тайпанех, меттан функционални тайпанех йолчу тексташкахь меттан суртхІотторан гІирсех пайдаэцаран башхаллех кхета.

Шен текст кхолларехь къамелан тайп-тайпанчу функционални-маџнин тайпанех, меттан функционални тайпанех йолу тексташ хІитторан норманех а, конспект, тезисаш хІитторан, реферат йазйаран норманех а пайдаэца.

Конспект, тезисаш хІитто, рецензи, реферат йазйан.

Коммуникативни лехамашца а, меттан нийса хиларца а цхъаьнадогІуш долу шен а, кхечеран а тайп-тайпана функционални хъажам болчу къамелан аларийн мах хадо; къамелан кхачамбацарш нисдан, текст тайан.

Исбаьхьаллин литературин меттан къастаман башхаллаш меттан кхечу функционални тайпанашца йустарца гучуйаха. Йовза метафора, олицетворени, эпитет, гипербола, дустар, и.д.кх.

МЕТТАН СИСТЕМА

Синтаксис. Къамелан оздангалла. Пунктуаци

Чолхе предложени

Чолхечу предложенин дакъошна йукъа синтаксически уйр тосу коьрта гIирсаш гучубаха.

Тайп-тайпанчу уйрашца йолу чолхе предложенеш, хуттургаш йоцу а, хуттургаш йолу а (чолхе-цхъаьнакхетта, чолхе-караара) предложенеш йовза.

Чолхе-цхъаьнакхетта предложени

Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенин, цуьнан хIоттаман, чолхечу предложенин дакъойн маьIнин, дIахIоттаман, интонацин цхъааллин башхалонаш билгалйаха.

Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенин дакъошна йукъара маьIнин йукъаметтигаш, дакъошна йукъахь тайп-тайпана маьIнин уйраш йолчу чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенийн интонацин башхаллаш гучуйаха.

Къамелехь чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенеш пайдаэцаран башхаллех кхета.

Чолхе-цхъаьнакхетта предложени хIотторан коьртачу норманех кхета.

Чолхе-цхъаьнакхетта предложени а, цхъанатайпанчу меженашца йолу цхъалхе предложени а грамматически тера йогIуш хиларх кхета; къамелехь йогIуш йолчу конструкцех пайдаэца.

Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенешна синтаксически а, пунктуационни анализ йан.

Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенешкахь сацаран хъаьркаш хIитторан норманех пайдаэца.

Чолхе-караара предложени

Чолхе-караара предложени йовза, предложенин коьрта а, тIетуху а дакъош а, чолхе-караарчу предложенин дакъош вовшахтосу гIирсаш а къасто.

Караара хуттургаш а, хуттургийн дешнаш а довза.

Коьртачу а, тIетухучу а дакъошна йукъарчу маьIнин башхаллашка, дIахIоттаме, уйран синтаксически гIирсашка хъаьжжина, чолхе-караарчу предложенийн тайпанаш довза; церан хIоттаман башхаллаш гучуйаха.

Масех тIетухучуьнца йолу чолхе-караара предложенеш, тIетухучу декъаца (къастаман, кхачаман, латтабийн) йолу чолхе-караара предложенеш билгалйаха.

Чолхе-караара предложенеш а, шакъаьстинчу меженашца йолу цхъалхе предложенеш а грамматически тера йогIуш хиларх кхета; къамелехь йогIуш йолчу конструкцех пайдаэца.

Чолхе-караарчу предложенеш цхъалхе предложенеш йан а, цхъалхечу предложенеш чолхе предложенеш йан а, маьIна а ца хуьйцуш.

Чолхе-караара предложени хIотторан коьртачу норманех а, къамелехь чолхе-караарчу предложенеш пайдаэцаран башхаллех а кхета.

Чолхе-караарчу предложенешна синтаксически а, пунктуационни а анализ йан.

Чолхе-караара предложенеш хIитторан а, цу предложенешкахь сацаран хъаьркаш хIитторан а норманех пайдаэца.

Хуттургаш йоцу чолхе предложени

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенин дакъошна йукъарчу маънин йукъаметтигийн а, уьш сацаран хъъркашца, интонацица къасторан а башхалонаш билгалйаха.

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенийн тайпанаш къасто. Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенех къамелехъ нийса пайдаэца.

Хуттургаш йоцу чолхе предложени хIотторан коьртачу грамматически норманех а, къамелехъ хуттургаш йоцчу чолхечу предложенех пайдаэцаран башхаллех а кхета.

Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенешна синтаксически а, пунктуационни анализ йан.

Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш а, хуттургаш йолу чолхе предложенеш а грамматически тера йогIуш хилар гучудаккха, къамелехъ йогIуш йолчу конструкторех пайдаэца; хуттургаш йоцчу чолхечу предложенешкахъ сацаран хъъркаш хIитторан норманех пайдаэца.

НОХЧИЙН МЕТТАН ТЕМАТИКИН ПЛАНИРОВАНИ

6 КЛАСС

№ п/п	Программин дакъойн а, темийн а цѐрaш	Сахътийн барам			Электронни дешаран ресурс
		Декъан сахъташ	Талламан белхаш	Кхоллар аллин белхаш	
	Дакъа 1. КАРЛАДАККХАР				
1.1	Гамийнарг карладаккхар	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
	Дакъа 2. МАТТАХ ЛАЪЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ				
2.1.	Нохчийн меттан коърта функцеш	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		2	0	0	
	Дакъа 3. МОТТ А, КЪАМЕЛ А				
3.1.	Къамелан тайпанаш. Монолог а, диалог а. Цѐран башхаллаш а	3	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	1	0	
	Дакъа 4. ТЕКСТ				

4.1.	Текстан хаамаш хийцар. Функциоальни-маџнин тайпанаш	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
4.2.	СуртхЮотторан тайпанаш. Текстан маџнин анализ	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		5	0	0	
Даќа 5. МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЪНИ ТАЙПАНАШ					
5.1	Гуллакхан стиль. Илманан стиль	3	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	1	
Даќа 6. МОРФОЛОГИ. КЪАМЕЛАН ОБЪДАНГАЛЛА. ОРФОГРАФИ					
6.1	Билгалдош.	15	1	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.2	Терахьдош	19	1	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.3	Щерметдош	18	2	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.

6.4	Хандош	21	1	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		73	5	3	
Дакъа 9. КАРЛАДАККАХАР					
9.1	Үамийнарг карладаккхар, тӀечӀагӀдар	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
Дакъа 10. ЖАМӀДАРАӀ ТАЛЛАР					
10.1	Сочинени	2			
10.2	Изложени	2			
10.3	Талламан белхаш	6			
Дерриг:		10			
Программин сахътийн барам		102			

НОХЧИЙН МЕТТАН ТЕМАТИКИН ПЛАНИРОВАНИ

7 КЛАСС

№	Программин дакъойн а, темийн а цӀераш	Сахътийн барам	Электронни дешаран ресурс
---	---------------------------------------	----------------	---------------------------

п/п		Декъан сахъташ	Талламан белхаш	Кхоллара ллин белхаш	
	Дакъа 1. КАРЛАДАККХАР				
1.1	Гамийнарг карладаккхар	3	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	1	0	
	Дакъа 2. МАТТАХ ЛАЪЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ				
2.1.	Нохчийн мотт кхуъуш болу хилам санна	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		2	0	0	
	Дакъа 3. МОТТ А, КЪАМЕЛ А				
3.1.	Монолог а, цуьнан тайпанаш а. Диалог а, цуьнан тайпанаш а	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
	Дакъа 4. ТЕКСТ				
4.1.	Текстан коьрта билгалонаш (карладаккхар). Ойлайар къамелан функционални-маьӀнин тайпа санна.	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
4.2.	Текстан хаамаш хийцар.	2	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/

	Текстан маџинин анализ				https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		4	0	1	
Даќа 5. МЕТТАН ФУНКЦИОНАЉНИ ТАЙПАНАШ					
5.1	Кџамелан стилаш	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
МЕТТАН КЪЕПЕ					
Даќа 6. МОРФОЛОГИ. КЪАМЕЛАН ОБЗДАНГАЉА					
6.1	Морфологи меттан Иилманан даќа санна (жамІдар)	1	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.2	Хандош	18	2	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.3	Причасти хандешан кеп санна	10	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.4	Деепричасти хандешан кеп санна	8	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.

6.5	Масдар	7	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.6	Куцдош	12	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.7	Гуллакхан къамелан дакъош	1	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.8	Дештаъхъе	4	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.9	Хуттург	4	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.10	Дакъалг	4	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.11	Айдардош	4	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		73	6	3	
Дакъа 7. КАРЛАДАККАР					

7.1	Гамийнарг карладаккхар, тГечІагІдар	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
Дақъа 8. ЖАМІДАРАН ТАЛЛАР					
8.1	Сочинени	2			
8.2	Изложени	2			
8.3	Талламан белхаш	7			
Дерриг:		11			
Программин сахътийн барам		102			

НОХЧИЙН МЕТТАН ТЕМАТИКИН ПЛАНИРОВАНИ

8 КЛАСС

№ п/п	Программин дақъойн а, темийн а цѣраш	Сахътийн барам			Электронни дешаран ресурс
		Деқъан сахъташ	Талламан белхаш	Кхоллара ллин белхаш	
Дақъа 1. КАРЛАДАККХАР					
1.1	Гамийнарг карладаккхар	3	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	1	0	

Дакъа 2. МАТТАХ ЛАЪЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ					
2.1.	Нохчийн мотт Кавказан кхечу къаьмнийн меттанашна йукъахь	1	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		1	0	0	
Дакъа 3. МОТТ А, КЪАМЕЛ А					
3.1.	Къамелан тайпанаш. Монолог а, диалог а. Церан тайпанаш	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		2	0	0	
Дакъа 4. ТЕКСТ					
4.1.	Текст а, цуьнан коьрта билгалонаш а. Къамелан функционални-маьӀнин тайпанаш	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
4.2.	Текстан маьӀнин анализ. Текстан хаамаш хийцар	2	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		4	0	1	
Дакъа 5. МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЬНИ ТАЙПАНАШ					
5.1	Гуллакхан стиль. Гуллакхан стилан жанраш. Илманан стиль. Илманан стилан жанраш	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.

Дерриг:		2	0	0	
МЕТТАН КЪБЕПЕ					
Дагъа 6. СИНТАКСИС. КЪАМЕЛАН ОБЗДАНГАЛЛА. ПУНКТУАЦИ					
6.1	Синтаксис лингвистикин дагъа санна. Пунктуацн. Сацаран хъаьркийн функцеш	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.2	Дешнийн цхъаьнакхетар а, цуьнан билгалонаш а. Коьртачу дешан морфологически билгалонашка хъаьжжина, дешнийн цхъаьнакхетаран тайпанаш. Дешнийн цхъаьнакхетарехъ карарчу уьйран кепаш	4	2	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.3	Предложени а, цуьнан коьрта билгалонаш а. Предложенийн тайпанаш	2	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.4	ШинахЮоттаман предложени. Предложенин коьрта меженаш (грамматически лард)	11	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.5	Предложенин коьртаза меженаш	17	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.6	ЦхъанахЮоттаман предложенеш. ЦхъанахЮоттаман предложенийн тайпанаш	11	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.7	Чолхейаьлла цхъалхе предложени. Цхъанатайпанчу	6	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/

	меженашца йолу предложенеш				https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.8	Шакъабстинчу меженашца йолу предложнеш. Шакъабстинчу меженийн тайпанаш	7	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.9	Тедерзаршца, йукъайалочу а, йукъахитточу а конструкцешца йолу предложенеш. Тедерзар. Йукъайало конструкцеш. Йукъахитто конструкцеш	7	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.10	Ма-дарра а, лач а къамел. Цитировани	6	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.11	Грамматически талларш	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		76	6	3	
Дакъа 7. КАРЛАДАККХАР					
7.1	Іамийнарг карладаккхар, тЕчІагІдар.	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
Дакъа 8. ЖАМІДАРАН ТАЛЛАР					
8.1	Сочинени	2			

8.2	Изложени	2			
8.3	Талламан белхаш	7			
Дерриг:		11			
Программин сахътийн барам		102			

НОХЧИЙН МЕТТАН ТЕМАТИКИН ПЛАНИРОВАНИ

9 КЛАСС

№ п/п	Программин дакъойн а, темийн а цѐрaш	Сахътийн барам			Электронни дешаран ресурс
		Декъан сахъташ	Талламан белхаш	Кхоллара ллин белхаш	
	Дакъа 1. КАРЛАДАККХАР				
1.1	Гамийнарг карладаккхар	5	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		5	1	0	
	Дакъа 2. МАТТАХ ЛАЪЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ				
2.1.	Нохчийн Республликехъ нохчийн матто кхочушден гІуллакх. Нохчийн мотт вайн заманан дуьненахъ. Вайн заманан нохчийн литературин меттан норманаш	3	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		3	0	0	
	Дакъа 3. МОТТ А, КЪАМЕЛ А				

3.1.	Барта а, йозанан а, монологически а, диалогически а къамел, полилог (карладакхар). Къамелан гуллакхан кепаш: дийцар, йоза, ладогар, йешар.	5	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www.urok95.ru.
Дерриг:		5	0	0	
Дакъа 4. ТЕКСТ					
4.1.	Текст а, цуьнан коьрта билгалонаш а (жамдар). Къамелан функционални-маьнин тайпанаш (жамдар). Текстан маьнин анализ (жамдар). Текстан хаамаш хийцар.	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www.urok95.ru.
4.2.	Дийцар къамелан тайпа санна. Текстан маьнин анализ. Текстан хаамаш хийцар	3	0	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www.urok95.ru.
Дерриг:		5	0	1	
Дакъа 5. МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЬНИ ТАЙПАНАШ					
5.1	Вайн заманан нохчийн меттан функционални тайпанаш. Исбаьхьаллин литературин мотт а, вайн заманан нохчийн меттан тайпанех иза къаьсташ хилар а. Илманан стиль.	4	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www.urok95.ru.
Дерриг:		4	0	0	
Дакъа 6. МЕТТАН КЪЕПЕ. СИНТАКСИС. КЪАМЕЛАН ОБЪДАНГАЛЛА. ПУНКТУАЦИ					
6.1	Чолхе предложени	2	0	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www.urok95.ru.

6.2	Чолхе-цхьаьнакхетта предложени	10	1	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.3	Чолхе-карара предложени	31	2	2	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
6.4	Хуттургаш йоцу чолхе предложени	16	1	1	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		59	4	4	
Дакъа 9. КАРЛАДАККХАР					
9.1	Іамийнарг карладаккхар, тІечІагІдар.	6	1	0	http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/ https://desharkho.ru/ https://ps95.ru/dikdosham/ru/ www. urok95/ru.
Дерриг:		6	1	0	
Дакъа 10. ЖАМІДАРАН ТАЛЛАР					
10.1	Сочинени	2			
10.2	Изложени	3			
10.3	Талламан белхаш	7			
Дерриг:		12			
Программин сахътийн барам		99			

НОХЧИЙН МЕТТАН ПОУРОЧНИ ПЛАНИРОВАНИ

6 класс

№ п/п	Урокан тема	Сахьтийн барам			Терахь		Электронни дешаран ресурс
		Сахьт	Талл аман белх аш	Кхолл аралл ин белх аш	Хьесап	Билгал	
	<i>МАТТАХ ЛАБЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ (2с.)</i>						
1	Нохчийн меттан коьрта функцеш	1	0	0	4.09		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
2	Текстан коьрта билгалонаш. Текст а, къамелан стилаш а.	1	0	0	5.09		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
	<i>КАРЛАДАККАР (3с.)</i>						
3	Омонимаш, синонимаш, антонимаш.	1	0	0	8.09		www.urok95.ru .
4	Дешан лард, чаккхе, орам, дешхьалхе, суффикс.	1	0	0	11.09		www.urok95.ru .
5	Къамелан дакъош.	1	0	0	12.09		www.urok95.ru .
	<i>МОТТ А, КЪАМЕЛ А. (3с.+1с.)</i>						
6	Къамелан тайпанаш.	1	0	0	15.09		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
7	Монолог а, диалог а, церан башхаллаш а	1	0	0	18.09		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
8	Монолог а, диалог а, церан башхаллаш а	1	0	0	19.09		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
9	Талламан диктант «Аькхе»	1	1	0	22.09		
	ТЕКСТ (5 с.)						
10	Текстан хаамаш хийцар. Функциоальни-маьӀнин тайпанаш.	1	0	0	25.09		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
11	Текстан коьрта чулацам, маьӀнин коьрта дешнаш	1	0	0	26.09		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
12	СуртхӀотторан тайпанаш.	1	0	0	29.09		www.urok95.ru . https://desharkho.ru

							/
13	Текстан маъинин анализ.	1	0	0	2.10		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
14	Текст а, цуънан башхаллаш а	1	0	0	3.10		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
	<i>МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЬНИ ТАЙПАНАШ (3с.+1 с.)</i>						
15	Гуллакхан стиль. Илманан стиль.	1	0	0	6.10		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
16	Гуллакхан стиль. Илманан стиль.		0	0	9.10		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
17	Сочиненина кечам бар.	1	0	0	10.10		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
18	Сочинени. «Ларде вай 1алам!»	1	0	1	13.10		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
	<i>МОРФОЛОГИ. КЪАМЕЛАН ОБЗДАНГАЛЛА. ОРФОГРАФИ</i>						
	<i>Билгалдош (15с.+ 2 с.).</i>						
19	Билгалдош, цуънан маъна.	1	0	0	16.10		www.urok95.ru .
20	Билгалдешнийн тайпанаш.	1	0	0	17.10		www.urok95.ru .
21	Билгалдешнийн тайпанаш тӀечӀагӀдар.	1	0	0	20.10		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
22	Лаамаза а, лааме а билгалдешнаш.	1	0	0	23.10		www.urok95.ru .
23	Талламан болх «Денделла 1алам»		1	0	24.10		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
24	Лаамаза а, лааме а билгалдешнаш карладахар.	1	0	0	27.10		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
25	Билгалдешнийн терахъашца хийцадалар.	1	0	0	7.11		www.urok95.ru .
26	Мухаллин билгалдешнийн даржаш.	1	0	0	10.11		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
27	Билгалдешнийн легарш.	1	0	0	13.11		www.urok95.ru .
28	Билгалдешнийн легарш тӀечӀагӀдар.	1	0	0	14.11		www.urok95.ru .
29	Билгалдешнийн кхолладар.	1	0	0	17.11		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
30	Билгалдешнийн кхолладар тӀечӀагӀдар.	1	0	0	20.11		www.urok95.ru . https://desharkho.ru

							/
31	Билгалдашах Іамийнарғ карладаккхар.	1	0	0	21.11		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
32	Тіеэцна билгалдешнаш нийсайаздар. Изложенина кечам бар.	1	0	0	24.11		www.urok95.ru. https://desharkho.ru/
33	Изложени «Вешин хьоза»	1	0	1	27.11		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
34	Билгалдош грамматически къастор.	1	0	0	28.11		www.urok95.ru.
35	Билгалдош грамматически къастор. ТіечІагІдар.	1	0	0	01.12		www.urok95.ru.
	Терахьдош (19с. +2)						https://ps95.ru/dikdosham/ru/
36	Терахьдош.	1	0	0	04.12		www.urok95.ru.
37	Масаллин терахьдешнаш.	1	0	0	05.12		www.urok95.ru.
38	Масаллин терахьдешнаш тіечІагІдар.	1	0	0	08.12		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
39	РоғІаллин терахьдешнаш	1	0	0	11.12		www.urok95.ru.
40	РоғІаллин терахьдешнаш тіечІагІдар.	1	0	0	12.12		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
41	Талламан болх. «Йуьртахь суьйре»	1	1	0	15.12		www.urok95.ru. https://desharkho.ru/
42	Декъаран терахьдешнаш.	1	0	0	18.12		www.urok95.ru.
43	Гулдаран терахьдешнаш.	1	0	0	22.12		www.urok95.ru.
44	Билгалза-масаллин терахьдешнаш.	1	0	0	25.12		www.urok95.ru.
45	Билгалза-масаллин терахьдешнаш тіечІагІдар.	1	0	0	26.12		www.urok95.ru.
46	Эцаран терахьдешнаш.	1	0	0	29.12		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
47	Дакъойн терахьдешанаш.	1	0	0	09.01		www.urok95.ru. https://desharkho.ru/
48	Терахьдешнийн хІоттам.	1	0	0	12.01		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
49	Терахьдешнийн легадалар.	1	0	0	15.01		www.urok95.ru./
50	Терахьдешнийн легадалар. Сочиненина кечам бар.	1	0	0	16.01		www.urok95.ru.

51	Сочинени «Тхан доьзал»	1	0	1	19.01		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
52	Терахьдешнийн легаран кепаш.	1	0	0	22.01		www.urok95.ru . https://desharkho.ru/
53	Терахьдешнийн легадалар тӀечӀагӀдар.	1	0	0	23.01		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
54	Терахьдешнийн легаран кепаш тӀечӀагӀгӀяр.	1	0	0	26.01		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
55	Терахьдешнийн нийсайаздар	1	0	0	29.01		www.urok95.ru .
56	Терахьдешнийн нийсайаздар. ТӀечӀагӀдар.	1	0	0	30.01		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
	ЦӀерметдош (18с.+2)						
57	ЦӀерметдош.	1	0	0	02.02		www.urok95.ru .
58	ЦӀерметдешнийн тайпанаш.	1	0	0	05.02		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
59	ЦӀерметдешнийн тайпанаш тӀечӀагӀдар.	1	0	0	06.02		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
60	Яххыйн цӀерметдешнаш а, церан легар а.	1	0	0	09.02		www.urok95.ru .
61	Дерзоран цӀерметдешнаш а, церан легар а.	1	0	0	12.02		www.urok95.ru .
62	Дерзоран цӀерметдешнийн легар тӀечӀагӀдар.	1	0	0	13.02		www.urok95.ru .
63	Доладерзоран цӀерметдешнаш.	1	0	0	16.02		www.urok95.ru .
64	Дерзоран-доладерзоран цӀерметдешнаш а, церан легар а.	1	0	0	19.02		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
65	Талламан болх (тест)	1	1	0	20.02		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
66	Дерзоран-доладерзоран цӀерметдешнийн легар тӀечӀагӀдар.	1	0	0	26.02		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
67	Гайтаран цӀерметдешнаш.	1	0	0	27.02		www.urok95.ru .
68	Гайтаран цӀерметдешнаш тӀечӀагӀдар.	1	0	0	01.03		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
69	Къастаман цӀерметдешнаш.	1	0	0	04.03		https://desharkho.ru/

70	Къастамза ц1ерметдешнаш.	1	0	0	05.03		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
71	Дацаран ц1ерметдешанаш.	1	0	0	11.03		www.urok95.ru .
72	Хаттаран-йукъаметтигалин ц1ерметдешнаш.	1	0	0	12.03		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
73	Талламан болх. «Зевне хъешийЙ	1	1	0	15.03		https://desharkho.ru/
74	Хаттаран-йукъаметтигалин ц1ерметдешнаш т1еч1аг1дар.	1	0	0	18.03		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
75	Хаттаран-йукъаметтигалин ц1ерметдешнаш т1еч1аг1дар.	1	0	0	19.03		www.urok95.ru .
76	Ц1ерметдош къастор.	1	0	0	22.03		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
	Хандош (21с.+2 с.)						
77	Хандош.	1	0	0	02.04		https://desharkho.ru/
78	Хандешан билгалза кеп.	1	0	0	05.04		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
79	Хандешан билгалза кеп т1еч1аг1йар.	1	0	0	08.04		www.urok95.ru .
80	Хандешан хенаш.	1	0	0	09.04		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
81	Хандашах 1амийнарг т1еч1аг1дар.	1	0	0	12.04		https://desharkho.ru/
82	1амийнарг карладаккхар.	1	0	0	15.04		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
83	Хандешан карара хан.	1	0	0	19.04		www.urok95.ru .
84	Хандешан йахана хан.	1	0	0	22.04		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
85	Хандешан йахана хан т1еч1аг1йар.	1	0	0	23.04		https://desharkho.ru/
86	йаханчу хенан хандешнийн чаккхенаш нийсаязъяр.	1	0	0	26.04		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/

87	Изложени «Дика амал»	1	0	1	27.04		www. urok95/ru.
88	Хандешан йоглу хан.	1	0	0	29.04		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
89	Хандешан йоглу хан.	1	0	0	30.04		https://desharkho.ru/
90	Хандешнийн классашца хийцадалар.	1	0	0	03.05		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
91	Хандешнийн терахьашца хийцадалар.	1	0	0	06.05		www. urok95/ru.
92	Хандешнийн классашца, терахьашца хийцадалар тӀечӀагӀдар.	1	0	0	07.05		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
93	Хандешан цхьаллин, дукхазаллин кепаш.	1	0	0	13.05		https://desharkho.ru/
94	Хандешан цхьаллин, дукхазаллин кепаш тӀечӀагӀдӀяр.	1	0	0	14.05		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
95	Хандешнийн терахь а, кеп а вовшахкӀастор.	1	0	0	17.05		www. urok95/ru.
96	Хандешнийн терахь а, кеп а вовшахкӀастор. ТӀечӀагӀдар.	1	0	0	18.05		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
97	Хандош кӀастор.	1	0	0	20.05		https://desharkho.ru/
98	Хандош кӀастор.	1	0	0	21.05		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
99	Шеран талламан болх. «БӀаьсте»		1	0	24.05		www. urok95/ru.
	Ӏамийнарг карладаккхар (3с.)		0	0	25.05		
100	Билгалдешан грамматически билгалонаш.	1	0	0	27.05		https://desharkho.ru/
101	Терахьдешнийн легадалар.	1	0	0	28.05		https://ps95.ru/dikdosham/ru/
102	ЦӀерметдешнийн тайпанаш.	1	0	0	30.05		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
ПРОГРАММИЦА САХЪТИЙН БАРАМ		102	6	4			

7 класс

№ п/п	Урокан тема	Сахътийн барам			Терахъ		Электронни дешаран ресурс
		Сахът	Талламан белхаш	Кхоллараллин белхаш	Хьесап	Билгал	
	<i>МАТТАХ ЛАЪЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ (2 с.)</i>						
1	Нохчийн мотт кхуьуш болу хилам санна.	1	0	0	02.09		ps95.ru/dikdosham/
2	Къоман меттан, культурин, историн уьйр.	1	0	0	04.09		www. desharkho.ru
	<i>КАРЛАДАККХАР (3 с. + 1 с.)</i>						
3	Іамийнарг карладаккхар. Билгалдош.	1	0	0	06.09		www. desharkho.ru
4	Церметдош. Церметдешан тайпанаш.	1	0	0	09.09		www. urok95.ru.
5	Хандош. Хандешан хенаш.	1	0	0	11.09		www. desharkho.ru
6	Хаарш талларан болх «Дика дешалахъ хазаниг»	1	1	0	13.09		ps95.ru/dikdosham/
	<i>МОТТ А, КЪАМЕЛ А (3 с.)</i>						
7	Монолог-суртхІоттор, монолог-ойлайар, монолог-дийцар.	1	0	0	16.09		www. urok95.ru.
8	Диалог – текстан кеп	1	0	0	18.09		www. desharkho.ru
9	Диалоган тайпанаш.	1	0	0	20.09		ps95.ru/dikdosham/
	<i>ТЕКСТ (4 с.+ 1 с.)</i>						
10	Текст къамелан произведени санна. Текстан коьрта билгалонаш (жамІ дар).	1	0	0	23.09		www. urok95.ru.
11	Текстан дІахІоттам. Абзац. Текстехъ меттан суртхІотторан гІирсаш.	1	0	0	25.09		ps95.ru/dikdosham/
12	Текстан-ойлайаран дІахІоттаман башхаллаш.	1	0	0	27.09		www. urok95.ru.
13	Текстан маъІнин анализ.	1	0	0	29.09		www. urok95.ru.

	Сочиненина кечам бар.						
14	Сочинени «Токхе гуьйре»	1	0	1	02.10		ps95.ru/dikdosham/
	<i>МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЬНИ ТАЙПАНАШ (3с.)</i>						www. desharkho.ru
15	Меттан функционални тайпанех лаьцна кхетам.	1	0	0	04.10		ps95.ru/dikdosham/
16	Публицистикин стиль. Публицистикин стилан жанраш.	1	0	0	07.09		www. urok95/ru.
17	Гуллакхан стиль. Пайдаэцаран гуо, функцеш, меттан башхаллаш.	1	0	0	09.10		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
	ХАНДОШ (19 с.+3 с.)						
18	Морфологи меттан Илманан дакъа санна (жамI дар).	1	0	0	11.10		ps95.ru/dikdosham/
19	Хандешан саттамаш. Билгала саттам.	1	0	0	14.10		www. urok95/ru.
20	Хандешан саттамаш. Бехкаман саттам.	1	0	0	16.10		www. urok95/ru.
21	Талламан болх. «Нана»	1	1	0	18.10		ps95.ru/dikdosham/
22	Билгала, бехкаман саттамаш. ПечIагIдар.	1	0	0	21.10		www. urok95/ru.
23	Хандешан саттамаш. Лааран саттам.	1	0	0	23.10		ps95.ru/dikdosham/
24	Хандешан саттамаш. Педожоран саттам.	1	0	0	25.10		www. urok95/ru.
25	Хандешан саттамаш тIечIагIбар.	1	0	0	08.11		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
26	Хандешан спряженеш. Хьалхара спряжени.	1	0	0	11.11		ps95.ru/dikdosham/
27	Хандешан спряженеш. ШолгIа спряжени.	1	0	0	13.11		ps95.ru/dikdosham/
28	Дешан орамехь мукъа аьзнаш хийцадалар.	1	0	0	15.11		www. desharkho.ru
29	Кхечуьнга довлу а, ца довлу а хандешнаш.	1	0	0	18.11		ps95.ru/dikdosham/
30	Талламан болх. Тест №1.	1	1	0	20.11		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/

31	Хандешнийн кхолладалар.	1	0	0	22.11		ps95.ru/dikdosham/
32	Хандешнийн кхолладалар.	1	0	0	25.11		ps95.ru/dikdosham/
33	Хандешан хаттаран а, латтаман а кепаш.	1	0	0	27.11		www. desharkho.ru
34	Хандешнашца дацаран дакбалгаш (<i>ца, ма</i>) нийсайаздар.	1	0	0	29.11		www. desharkho.ru
35	Хандешнийн чаккхенгахь <i>н</i> йаздар.	1	0	0	02.12		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
36	Хандешнийн чаккхенгахь <i>н</i> йаздар.	1	0	0	04.12		www. urok95/ru.
37	Хандош морфологически кьастор.	1	0	0	06.12		www. desharkho.ru
38	Хандашах Iамийнарг карладаккхар.	1	0	0	09.12		ps95.ru/dikdosham/
39	Изложени «Дуьххарлера хьехархо» кечам бар	1	0	1	11.12		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
	Изложени «Дуьххарлера хьехархо» кечам бар	1	0	1	13.12		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
	<i>ПРИЧАСТИ (10 с.+1 с.)</i>						
40	Причастии хандешан кеп санна.	1	0	0	13.12		ps95.ru/dikdosham/
41	Причастин хенаш.	1	0	0	16.12		www. desharkho.ru
42	Причастин хенаш.	1	0	0	18.12		www. desharkho.ru
43	Лааме а, лаамаза а причастеш.	1	0	0	20.12		ps95.ru/dikdosham/
44	Талламан болх. « Воккха стаг Iимран»	1	1	0	23.12		ps95.ru/dikdosham/
45	Причастин карчам.	1	0	0	25.12		ps95.ru/dikdosham/
46	Причастин карчамца йолчу предложенешкахь сацаран хьаьркаш.	1	0	0	27.12		www. desharkho.ru
47	Причастийн легайалар.	1	0	0	30.12		ps95.ru/dikdosham/
48	Причастийн нийсайазйар.	1	0	0	10.01		www. desharkho.ru
49	Причастешца <i>ца</i> цхьаьна а,	1	0	0	13.01		ps95.ru/dikdosham/

	къаъстина а йаздар.						
50	Причасти морфологически къастор.	1	0	0	15.01		ps95.ru/dikdosham/
	<i>ДЕЕПРИЧАСТИ (8 с.)</i>						
51	Деепричасти хандешан кеп санна.	1	0	0	17.01		www. urok95/ru.
52	Деепричастин хенаш.	1	0	0	20.01		ps95.ru/dikdosham/
53	Деепричастин хенаш.	1	0	0	22.01		ps95.ru/dikdosham/
54	Деепричастин карчам.	1	0	0	24.01		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
55	Деепричастица а, деепричастин карчамца а йолчу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш.	1	0	0	27.01		www. urok95/ru.
56	Деепричастешца дацаран дакъалг ца нийсайаздар.	1	0	0	29.01		www. desharkho.ru
57	Предложенехъ деепричастин синтаксически г'уллакх.	1	0	0	31.01		ps95.ru/dikdosham/
58	Деепричастех Iамийнарг карладаккхар. Сочиненина кечам бар	1	0	0	03.02		www. urok95/ru.
59	Сочинени «Бакъволу стаг мила лара мегар ду»	1	0	1	05.02		ps95.ru/dikdosham /
	<i>МАСДАР (7 с. + 1 с.)</i>						ps95.ru/dikdosham/
60	Масдар.	1	0	0	07.02		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
61	Масдаран грамматически категореш: терахъ, классан гайтам.	1	0	0	10.02		ps95.ru/dikdosham/
62	Масдаран легар.	1	0	0	12.02		www. desharkho.ru
63	Масдаран карчам.	1	0	0	14.02		ps95.ru/dikdosham/
64	Масдаран карчамехъ сацаран хъаьркаш.	1	0	0	17.02		ps95.ru/dikdosham/
65	Масдарца ца нийсайаздар.	1	0	0	19.02		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
66	Масдаран синтаксически г'уллакх.	1	0	0	21.02		www. urok95/ru.
67	Талламан болх. Тест №2.	1	1	0	24.02		ps95.ru/dikdosham/

	<i>КУЦДОШ (12 с. + 1 с.)</i>						
68	Куцдашах кхетам. Куцдешнийн йукъара грамматически маъйна.	1	0	0	26.02		ps95.ru/dikdosham/
69	Куцдешнийн тайпанаш.	1	0	0	28.02		ps95.ru/dikdosham/
70	Куцдешнийн тайпанаш.	1	0	0	02.03		www. urok95/ru.
71	Куцдешан синтаксически гӀуллакх.	1	0	0	04.03		ps95.ru/dikdosham/
72	Куцдешнийн дустаран даржаш.	1	0	0	06.03		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
73	Куцдешнийн кхолладалар.	1	0	0	09.03		www. urok95/ru.
74	Куцдешнийн кхолладалар.	1	0	0	11.03		ps95.ru/dikdosham/
75	Талламан болх. «БӀаьстенан суьйре»	1	1	0	13.03		ps95.ru/dikdosham/
76	Куцдешнийн нийсайаздар: цхъаьна, къаьстина, дефисца йаздар.	1	0	0	16.03		ps95.ru/dikdosham/
77	Куцдешнийн нийсайаздар: цхъаьна, къаьстина, дефисца йаздар.	1	0	0	18.03		www. desharkho.ru
78	Куцдашах Ӏамийнарг карладаккхар.	1	0	0	20.03		ps95.ru/dikdosham/
79	Куцдош морфологически къастор.	1	0	0	03.04		ps95.ru/dikdosham/
80	Кобртачу къамелан дакъойх Ӏамийнарг тӀечӀагӀдар.	1	0	0	06.04		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
	<i>ГӀУЛЛАКХАН КЪАМЕЛАН ДАКЪОШ (18 с. + 2 с.)</i>						
81	ГӀуллакхан къамелан дакъойх йукъара кхетам.	1	0	0	08.04		ps95.ru/dikdosham/
82	ДештӀаьхье гӀуллакхан къамелан дакъа санна.	1	0	0	10.04		www. urok95/ru.
83	ДештӀаьхьенийн тайпанаш.	1	0	0	13.04		ps95.ru/dikdosham/
84	ДештӀаьхьенийн тайпанаш. Изложенина кечам бар	1	0	0	15.04		ps95.ru/dikdosham/
85	Изложени «Добъзалан марзо»	1	0	1	17.04		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
86	Кхечу къамелан дакъойх кхоллайелла дештӀаьхьенаш.	1	0	0	20.04		ps95.ru/dikdosham/

	Церан нийсайазйар.						
87	Хуттург гУуллакхан кьамелан дакъя санна.	1	0	0	22.04		www. desharkho.ru
88	Хуттургийн тайпанаш, шайн маЫне хьабжжина.	1	0	0	24.04		ps95.ru/dikdosham/
89	Хуттургийн тайпанаш, шайн хЮтгаме хьабжжина.	1	0	0	27.04		ps95.ru/dikdosham/
90	Предложенн цхьанатайпана меженаш а, чолхечу предложенийн дакьош а вовшахтосучу хуттургашца (а, йа) йолчу предложенешкахь сацаран хьабркаш.	1	0	0	04.05		ps95.ru/dikdosham/ http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
91	Дакьалг гУуллакхан кьамелан дакъя санна.	1	0	0	06.05		www. desharkho.ru
92	Дакьалгийн тайпанаш, шайн маЫне а, пайдаэцаре а хьабжжина.	1	0	0	08.05		ps95.ru/dikdosham/
93	Дакьалгийн нийсайаздар.	1	0	0	11.05		www. desharkho.ru
94	Тайп-тайпанчу кьамелан дакьошца дакьалгаш дефисца а, кьабстина а йаздар.	1	0	0	13.05		ps95.ru/dikdosham/ http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
95	Айдардашах кхетам.	1	0	0	15.05		ps95.ru/dikdosham/
96	Айдардешнийн нийсайаздар.	1	0	0	18.05		ps95.ru/dikdosham/
97	Айдардешнашца йолчу предложенешкахь сацаран хьабркаш.	1	0	0	20.05		www. desharkho.ru
98	Азтардаран дешнаш.	1	0	0	21.05		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
99	Шеран талламан болх «Беркате аьхке»	1	1	0	22.05		ps95.ru/dikdosham/
	<i>КАРЛАДАККАХАР (3 с.)</i>						ps95.ru/dikdosham/
100	Хандешан саттамаш.	1	0	0	25.05		www. desharkho.ru
101	Причасти. Деепричасти.	1	0	0	27.05		ps95.ru/dikdosham/
102	Куцдешнийн кхолладалар.	1	0	0	29.05		ps95.ru/dikdosham/
ПРОГРАММИЦА САХЬТИЙН БАРАМ		102					

8 класс

№ п/п	Урокан тема	Сахьтийн барам			Терахь		Электронни дешаран ресурс
		Сахьт	Талла ман белхаш	Кхола раллин белхаш	Хьесап	Билгал	
	<i>МАТТАХ ЛАБЦНА ЙУКЪАРА ХААМАШ (1 с.)</i>						
1	Нохчийн мотт кавказан кхечу къаьмнийн меттанашна йукъахь	1	0	0	05.09		ps95.ru/dikdosham/
	<i>КАРЛАДАККХАР (3 с.)</i>						
2	Й элп йаздар.	1	0	0	06.09		www.urok95.ru.
2	Дешан чаккхенга н элп йаздар.	1	0	0	07.09		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
4	Орфографи	1	0	0	12.09		www.desharkho.ru
	<i>МОТТ А, КЪАМЕЛА (2 с. + 1 с.)</i>						
5	Къамелан тайпанаш.	1	0	0	13.09		www.urok95.ru.
6	Монолог а, диалог а. Церан тайпанаш	1	0	0	14.09		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
7	Хаарш талларан болх «Дика доттагалла»	1	1	0	19.09		www.desharkho.ru
	<i>ТЕКСТ (4 с.)</i>						
8	Текст а, цуьнан коьрта билгалонаш а.	1	0	0	20.09		www.urok95.ru.
9	Къамелан функциональни-маьӀнин тайпанаш.	1	0	0	21.09		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/

10	Текстан маџинин анализ.	1	0	0	26.09		www. desharkho.ru
11	Текстан хаамаш хийцар.	1	0	0	27.09		ps95.ru/dikdosham/
<i>МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЪНИ ТАЙПАНАШ (2с. + 1 с.)</i>							
12	Гуллакхан стиль. Гуллакхан стилаң жанраш.	1	0	0	28.09		www. urok95/ru.
13	Илманан стиль. Илманан стилаң жанраш.	1	0	0	03.10		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
14	Изложени «Оьзда мотт»	1	0	1	04.10		www. desharkho.ru
<i>СИНТАКСИС. КЪАМЕЛАҢ ОьЗДАҢГАЛЛА. ПУНКТУАЦИ (76с. + 9 с.)</i>							
15	Синтаксис лингвистикин дакьа санна.	1	0	0	05.10		www. urok95/ru.
16	Пунктуацн.	1	0	0	10.10		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
17	Сацаран хьаьркин функцеш.	1	0	0	11.10		www. desharkho.ru
18	Дешнийн цхьаьнакхетар а, цуьнан билгалонаш а.	1	0	0	12.10		ps95.ru/dikdosham/
19	Дешнийн цхьаьнакхетаран тайпанаш.	1	0	0	17.10		www. urok95/ru.
20	Дешнийн цхьаьнакхетарехь карарчу уьйран кепаш.	1	0	0	18.10		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
21	Талламан болх. « Хи »	1	1	0	19.10		www. desharkho.ru
22	Дешнийн цхьаьнакхетарехь карарчу уьйран кепаш течлагӀйар.	1	0	0	24.10		ps95.ru/dikdosham/
23	Предложени а, цуьнан коьрта билгалонаш а.	1	0	0	25.10		www. urok95/ru.
24	Предложенийн тайпанаш.	1	0	0	26.10		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
25	ШинахӀоттаман предложени.	1	0	0	07.11		www. desharkho.ru

26	Предложенин коьрта меженаш (грамматически лард).	1	0	0	08.11		ps95.ru/dikdosham/
27	Подлежащин хилар.	1	0	0	09.11		www.urok95.ru.
28	Подлежащин хилар.	1	0	0	14.11		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
29	Хандешан цхьалхе сказуеми. Сочиненина кечам бар.	1	0	0	15.11		www.desharkho.ru
30	Сочинени «Вайнаха хьаша	1	0	1	16.11		ps95.ru/dikdosham/
31	Церан хЮттаман сказуеми.	1	0	0	21.11		www.urok95.ru.
32	Церан хЮттаман сказуеми.	1	0	0	22.11		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
33	Подлежащиний, цЦеран хЮттаман сказуеминий йуккъехь тире.	1	0	0	23.11		www.desharkho.ru
34	Хандешан хЮттаман сказуеми.	1	0	0	28.11		ps95.ru/dikdosham/
35	Хандешан хЮттаман сказуеми.	1	0	0	29.11		www.urok95.ru.
36	Предложенин коьрта меженаш тЕчІагІйар.	1	0	0	30.11		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
37	Талламан болх. Тест №1.	1	1	0	05.12		www.desharkho.ru
38	Предложенин коьртаза меженаш.	1	0	0	06.12		ps95.ru/dikdosham/
39	Нийса кхачам.	1	0	0	07.12		www.urok95.ru.
40	Лач кхачам.	1	0	0	12.12		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
41	Берта къастам.	1	0	0	13.12		www.desharkho.ru
42	Бертаза къастам.	1	0	0	14.12		ps95.ru/dikdosham/
43	Талламан болх. «Лаьмнашкахь»	1	1	0	19.12		www.urok95.ru.

44	Йуххедиллар.	1	0	0	21.12		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
45	Йуххедиллар.	1	0	0	22.12		www.desharkho.ru
46	Латтам.	1	0	0	26.12		ps95.ru/dikdosham/
47	Даран суьртан латтам.	1	0	0	27.12		www.urok95.ru.
48	Бараман латтам.	1	0	0	28.12		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
49	Меттиган латтам.	1	0	0	09.01		www.desharkho.ru
50	Хенан латтам.	1	0	0	10.01		ps95.ru/dikdosham/
51	Бахьанин латтам.	1	0	0	11.01		www.urok95.ru.
52	Галашонан латтам.	1	0	0	16.01		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
53	Бехкаман а, дуьхьалара а латтамаш.	1	0	0	17.01		www.desharkho.ru
54	Латтаман тайпанаш тIе - чIагIдар. Изложенина кечам	1	0	0	18.01		ps95.ru/dikdosham/
55	Изложени «Стогалла»	1	0	1	23.01		www.urok95.ru.
56	Предложенин коьртаза меженаш тIечIагIйар.	1	0	0	24.01		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
57	ЦхьанахIоттаман предложенеш.	1	0	0	25.01		www.desharkho.ru
58	ЦхьанахIоттаман предложенийн тайпанаш.	1	0	0	30.01		ps95.ru/dikdosham/
59	Билгала-йуьхьан предложенеш.	1	0	0	31.01		www.urok95.ru.
60	Билгалза-йуьхьан предложенеш.	1	0	0	01.02		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
61	Билгала-йуьхьан, билгалза-йуьхьан предложенеш тIечIагIйар.	1	0	0	06.02		www.desharkho.ru

62	Йукъара-йуъхъан предложенеш.	1	0	0	07.02		ps95.ru/dikdosham/
63	Йукъара-йуъхъан предложенеш ТечІагІйар.	1	0	0	08.02		www. urok95/ru.
64	Йуъхъза предложенеш.	1	0	0	13.02		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
65	Цѐран предложенеш.	1	0	0	14.02		www. desharkho.ru
66	Йуъхъза, цѐран предложенеш ТечІагІйар.	1	0	0	15.02		ps95.ru/dikdosham/
67	Талламан болх. Тест №2.	1	1	0	20.02		www. urok95/ru.
68	Йуъхъззина а, йуъззина йоцу а предложенеш.	1	0	0	21.02		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
69	Чолхейаблла цхъалхе предложени.	1	0	0	22.02		www. desharkho.ru
70	Предложенин цхъанатайпанчу меженех лаьцна йукъара 28.02кхетам.	1	0	0	27.02		ps95.ru/dikdosham/
71	Предложенин цхъанатайпанчу меженашкахъ хуттургаш.	1	0	0	28.02		www. urok95/ru.
72	Цхъанатайпана а, цхъанатайпана боцу а къастамаш.	1	0	0	29.02		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
73	Цхъанатайпанчу меженашца йукъара дешнаш.	1	0	0	05.03		www. desharkho.ru
74	Талламан болх. «Ненан дарбане куьг»	1	1	0	06.03		ps95.ru/dikdosham/
75	Цхъанатайпанчу меженашца йукъара дешнаш. ТечІагІдар.	1	0	0	07.03		www. urok95/ru.
76	Предложенин шакъабстинчу меженех йукъара кхетам.	1	0	0	12.03		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
77	Шакъабстина къастамаш.	1	0	0	13.03		www. desharkho.ru
78	Шакъабстина латтамаш.	1	0	0	14.03		ps95.ru/dikdosham/
79	Шакъабстина йуххедиллар.	1	0	0	19.03		www. urok95/ru.

80	Шакъаьстина йуххедиллар. ТечІагІдар.	1	0	0	20.03		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
81	Хенан а, меттиган а латгамийн дурсаш.	1	0	0	21.03		www.desharkho.ru
82	Хенан а, меттиган а латгамийн дурсаш. ТечІагІдар.	1	0	0	02.04		ps95.ru/dikdosham/
83	Тедерзар.	1	0	0	03.04		www.urok95.ru .
84	Йукъадало дешнаш.	1	0	0	04.04		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
85	Йукъадалочу дешнийн тайпанаш.	1	0	0	09.04		www.desharkho.ru
86	ЙукъахІитто конструкцеш.	1	0	0	17.04		ps95.ru/dikdosham/
87	ЙукъахІитто конструкцеш. ТечІагІдар.	1	0	0	18.04		www.urok95.ru .
88	Сочинени «Ненан мотт- аганан илли»	1	0	1	23.04		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
89	Предложенин меженех тера догІуш долу йукъадало дешнаш, дешнийн цхъаьнакхетарш.	1	0	0	24.04		www.desharkho.ru
90	ХІаь, хІан-хІа дешнаш- предложенеш. Айдардешнаш-предложенеш.	1	0	0	25.04		ps95.ru/dikdosham/
91	Ма-дарра а, лач а къамелах йукъара кхетам.	1	0	0	02.05		www.urok95.ru .
92	Ма-дарра къамелехь сацаран хъаьркаш.	1	0	0	07.05		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
93	Ма-дарра къамелехь сацаран хъаьркаш. ТечІагІдар.	1	0	0	08.05		www.desharkho.ru
94	Ма-дарра къамел лач къамеле дерзор.	1	0	0	14.05		ps95.ru/dikdosham/
95	Ма-дарра къамел лач къамеле дерзор. ТечІагІдар.	1	0	0	15.05		www.urok95.ru .
96	Цитаташ а, церан нийсайазйар а.	1	0	0	16.05		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/

97	Шеран талламан болх «Акха стоьмаш»	1	1	0	21.05		www. desharkho.ru
98	Грамматически талларш.	1	0	0	22.05		ps95.ru/dikdosham/
99	Грамматически талларш.	1	0	0	23.05		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
	<i>КАРЛАДАККХАР (3 с.)</i>						
100	Предложенин коьрта, коьртаза меженаш.	1	0	0	29.05		www. urok95.ru.
101	ЦхьанахЮттаман предложенийн тайпанаш.	1	0	0	29.05		http://ps95.ru/nohch iyn-tezaurus/
102	Предложенин цхьанатайпана меженаш.	1	0	0	30.05		www. desharkho.ru
ПРОГРАММИЦА САХЬТИЙН БАРАМ		102					

9 класс

№ п/п	Урокан тема	Сахьтийн барам			Терахь		Электронни дешаран ресурс
		Сах ьт	Таллам ан белхаш	Кхоллр аллин белхш	Хьесап	Биллгал	
	МАТТАХ ЛАБЦНА ЙУКЪАРА ХААМ АШ – 3с.						
1.	Нохчийн Республিকেхь нохчийн матто кхочушден гІуллакх	1	0	0	04.09		ps95.ru/dikdos ham/
2.	Нохчийн мотт вайн заманан дуьненахь	1	0	0	06.09		www. deshar- kho.ru
3.	Вайн заманан нохчийн литературин меттан норманаш	1	0	0	08.09		www. urok95.ru.
	КАРЛАДАККХАР – 5 с.+1с.						
4.	Іамийнарг карладаккхар. Орфографи	1	0	0	11.09		www. urok95.ru.

5.	Дешнийн цхьаьнакхетарш, церан тайпанаш	1	0	0	13.09		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
6.	Предложенин коьрта меженаш	1	0	0	15.09		www.urok95.ru .
7.	Предложенин коьртаза меженаш	1	0	0	18.09		www.urok95.ru .
8.	Предложенин шакъаьстина меженаш	1	0	0	20.09		
9.	Талламан болх «Хьоме йурт»	1	1	0	22.09		www.desharkho.ru
	МОТТ А, КЪАМЕЛ А – 5 с.						
10.	Барта а, йозанан а, монологически а, диалогически а къамел, полилог (карладаккхар)	1	0	0	25.09		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
11.	Къамелан гIуллакхан кепаш: дийцар, йоза, ладогIар, йешар	1	0	0	27.09		www.desharkho.ru
12.	ЛадогIаран кепаш: харжаман, довзийтаран, дуьхенгара	1	0	0	29.09		www.urok95.ru .
13.	Йешаран кепаш: Iаморан, довзийтаран, хьажаран, лехаман	1	0	0	02.10		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
14.	Синонимика – стилистикин бух. Фразеологически синонимаш	1	0	0	04.10		www.desharkho.ru
	ТЕКСТ – 5 с.+1с.						
15.	Текст а, цуьнан коьрта билгалонаш а (жамIдар) Изложенина кечам бар.	1	0	0	06.10		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
16.	Изложени «Бабин тIорказ»	1	0	1	09.10		www.desharkho.ru
17.	Къамелан функционални-маьIнин тайпанаш (жамIдар)	1	0	0	11.10		ps95.ru/dikdo sham/
18.	Дийцар къамелан тайпа санна	1	0	0	13.10		ps95.ru/dikdo sham/
19.	Текстан маьIнин анализ	1	0	0	16.10		www.desharkho.ru
20.	Текстан хаамаш хийцар	1	0	0	18.10		www.urok95.ru .
	МЕТТАН ФУНКЦИОНАЛЬНИ ТАЙПАНАШ – 4с.						
21.	Вайн заманан нохчийн меттан	1	0	0	20.10		ps95.ru/dikdo

	функционални тайпанаш						sham/
22.	Исбаьхьаллин литературина мотт а, вайн заманан нохчийн меттан тайпанех иза къаьсташ хилар а	1	0	0	23.10		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
23.	Талламан болх «Хьаша ларар»	1	1	0	25.10		ps95.ru/dikdo sham/
24.	Гуллакхан стиль	1	0	0	27.10		www. des-harkho.ru
25.	Нохчийн меттан коьрта гайтаран-исбаьхьаллин гИрсаш (метафора, эпитет, дустар, гипербола, олицетворени)	1	1	0	08.11		ps95.ru/dikdo sham/
	МЕТТАН КЪЕПЕ. СИНТАКСИС. КЪАМЕЛАН ОБЗДАНГАЛЛА. ПУНКТУАЦИ – 59с. +8с.						
26.	Чолхечу предложенех кхетам	1	0	0	10.11		www. des-harkho.ru
27.	Чолхечу предложенех кхетам тIечIагIбар	1	0	0	13.11		www. urok95/ru.
28.	Чолхе-цхьаьнакхеттачу предложенех а, цуьнан хIоттамах а йукъара кхетам	1	0	0	15.11		www. des-harkho.ru
29.	Чолхе-цхьаьнакхеттачу предложенин дакъош вовшахтосу гИрсаш	1	0	0	17.11		www. urok95/ru.
30.	Чолхе-цхьаьнакхеттачу предложенин дакъош вовшахтосу гИрсаш. ТIечIагIдар	1	0	0	20.11		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
31.	Предложенин дакъошна йукъаь тайп-тайпана маьIнин уьйраш йолчу чолхе-цхьаьнакхеттачу предложенийн интонацин башхаллаш	1	0	0	22.11		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
32.	Къамелехь чолхе-цхьаьнакхеттачу предложенех пайдаэцар.Изложенина кечам бар	1	0	0	24.11		www. des-harkho.ru
33.	Изложени Вайнехан доьзал	1	0	1	27.11		ps95.ru/dikdo sham/
34.	Къамелехь чолхе-цхьаьнакхеттачу предложенех пайдаэцар	1	0	0	29.11		www. urok95/ru.
35.	Чолхе-цхьаьнакхетта предложени хIотторан норманаш	1	0	0	01.12		ps95.ru/dikdo sham/

36.	Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенешкахъ сацаран хъаьркаш хИтторан норманаш	1	0	0	04.12		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
37.	Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенешна синтаксически анализ	1	0	0	06.12		www.des-harkho.ru
38.	Чолхе-цхъаьнакхеттачу предложенешна пунктуационни анализ	1	0	0	08.12		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
39.	Талламан болх (Тест №1)	1	1	0	11.12		ps95.ru/dikdosham/
40.	Чолхе-карарчу предложенех кхетам	1	0	0	13.12		ps95.ru/dikdosham/
41.	Предложенин коьрта а, тIетуху а дакъош	1	0	0	15.12		www.des-harkho.ru
42.	Предложенин коьрта а, тIетуху а дакъош тIечIагIдар	1	0	0	18.12		ps95.ru/dikdosham/
43.	Хуттургаш а, хуттургийн дешнаш а	1	0	0	20.12		www.urok95.ru .
44.	Карарчу хуттургийн а, хуттургийн дешнийн а башхаллаш	1	0	0	22.12		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
45.	Карарчу хуттургийн а, хуттургийн дешнийн а башхаллаш. ТIечIагIдар	1	0	0	25.12		www.des-harkho.ru
46.	Талламан болх «Гуьйренан йуьхь»	1	1	0	27.12		ps95.ru/dikdosham/
47.	Чолхе-карарчу предложенийн тайпанаш	1	0	0	29.12		ps95.ru/dikdosham/
48.	Чолхе-карара предложенеш а, шакъаьстинчу меженашца йолу цхъалхе предложенеш а грамматически тера йогIуш хилар	1	0	0	10.01		www.des-harkho.ru
49.	Чолхе-карара предложенеш а, шакъаьстинчу меженашца йолу цхъалхе предложенеш а грамматически тера йогIуш хилар. ТIечIагIдар	1	0	0	12.01		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
50.	Къастаман тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	15.01		www.urok95.ru .
51.	Къастаман тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	17.01		ps95.ru/dikdosham/
52.	Кхачаман тIетухучу предложенешца	1	0	0	19.01		www.des-

	йолу чолхе-карара предложенеш						harkho.ru
53.	Кхачаман тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	22.01		www.urok95.ru.
54.	Латтамын тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	24.01		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
55.	Латтамын тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	26.01		ps95.ru/dikdo sham/
56.	Сочиненина кечам бар	1	0	0	29.01		www.des-harkho.ru
57.	Сочинени «Къонахчун амалш»	1	0	1	31.01		ps95.ru/dikdo sham/
58.	Хенан тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	02.02		www.des-harkho.ru
59.	Хенан тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	05.02		www.urok95.ru.
60.	Бахъанин тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	07.02		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
61.	Бахъанин тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	09.02		www.urok95.ru.
62.	Иалашонан тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	12.02		ps95.ru/dikdo sham/
63.	Бехкаман тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	14.02		www.des-harkho.ru
64.	Бехкаман тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	16.02		www.des-harkho.ru
65.	Талламан болх (Тест №2)	1	1	0	19.02		ps95.ru/dikdo sham/
66.	Даран суьртан тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	21.02		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
67.	Бараман тIетухучу предложенешца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	26.02		www.urok95.ru.
68.	Чолхе-карара предложени хIотторан норманаш	1	0	0	28.02		ps95.ru/dikdo sham/
69.	Масех тIетухучуьнца йолу чолхе-карара предложенеш	1	0	0	01.03		www.des-harkho.ru
70.	Масех тIетухучуьнца йолу чолхе-карара предложенеш. ПечIагIдар	1	0	0	04.03		www.des-harkho.ru

71.	Чолхе-карарчу предложешкахь сацаран хьаьркаш хИтторан норманаш. Изложенина кечам бар.	1	0	0	06.03		www.urok95.ru .
72.	Изложени «Оьзда кIант»	1	0	1	11.03		ps95.ru/dikdosham/
73.	Чолхе-карарчу предложенийн синтаксически анализ	1	0	0	13.03		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
74.	Чолхе-карарчу предложенийн пунктуационни анализ	1	0	0	15.03		www.urok95.ru .
75.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенех кхетам балар	1	0	0	18.03		www.des-harkho.ru
76.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенин дакъошна йукъара маьIнин йукъаметтигаш	1	0	0	20.03		www.urok95.ru .
77.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенин тайпанаш	1	0	0	22.03		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
78.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенех къамелехь пайдаэцар	1	0	0	03.04		www.des-harkho.ru
79.	Хуттургаш йоцу чолхе предложеш а, хуттургаш йолу чолхе предложеш а грамматически тера йогIуш хилар	1	0	0	05.04		ps95.ru/dikdosham/
80.	Талламан болх. «Нохчийчоьнан воI»	1	1	0	08.04		www.urok95.ru .
81.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехь цIоьмалг а, цIоьмалгаца тIадам а	1	0	0	15.04		www.des-harkho.ru
82.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехь цIоьмалг а, цIоьмалгаца тIадам а	1	0	0	17.04		ps95.ru/dikdosham/
83.	Хуттургаш йоцу чолхе предложеш бахьанин, кхеторан, тIедузаран маьIнашца	1	0	0	19.04		www.urok95.ru .
84.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехь шитIадам	1	0	0	22.04		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
85.	Хуттургаш йоцу чолхе предложеш дуйхьалара, хенан маьIнашца	1	0	0	24.04		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
86.	Хуттургаш йоцу чолхе предложеш бехкаман, тIаьхьалонан маьIнашца	1	0	0	26.04		www.urok95.ru .

87.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехь тире	1	0	0	27.04		ps95.ru/dikdo sham/
88.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенехь тире	1	0	0	03.05		ps95.ru/dikdo sham/
89.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенийн синтаксически анализ	1	0	0	06.05		www. des-harkho.ru
90.	Хуттургаш йоцчу чолхечу предложенийн пунктуационни анализ	1	0	0	08.05		www. urok95/ru.
91.	Сочиненина кечамбар	1	0	0	13.05		www. des-harkho.ru
92.	Сочинени «Муха хила веза г Iиллаке стаг»	1	0	1	15.05		ps95.ru/dikdo sham/
	КАРЛАДАККАХАР – 6с. +1с.						
93.	Чолхе-цхьабнакхетта предложенеш	1	0	0	17.05		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
94.	Чолхе-карара предложенеш	1	0	0	20.05		www. des-harkho.ru
95.	Хуттургаш йоцу чолхе предложенеш	1	0	0	22.05		ps95.ru/dikdo sham/
96.	Талламан болх «Хьехархо»	1	1	0	24.05		www. urok95/ru.
97.	Нохчийн меттан пачхьалкхан коьртачу экзаменационни белхан дIахIоттам	1	0	0	27.05		http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/
98.	Экзаменационни белхан мах хадоран критереш	1	0	0	28.05		www. des-harkho.ru
99.	Дешаран шарахь бинчу белхан жамIдар	1	0	0	30.05		ps95.ru/dikdo sham/
ПРОГРАММИЦА САХЬТИЙН БАРАМ		99	7	5			

Дешаран-методикин кхачаман ларам

Дешаран-методикин гIю-Iамат

1. Нохчийн мотт. Белхан тетрадь. (Чеченский язык. Рабочая тетрадь). 5 класс.
2. Нохчийн мотт. Белхан тетрадь. (Чеченский язык. Рабочая тетрадь). 6 класс.
3. Нохчийн мотт. Белхан тетрадь. (Чеченский язык. Рабочая тетрадь). 7 класс.
4. Нохчийн мотт. Белхан тетрадь. (Чеченский язык. Рабочая тетрадь). 8 класс.

5. Нохчийн мотт. Белхан тетрадь. (Чеченский язык. Рабочая тетрадь). 9 класс.
6. «Ас дIалур ю ПКЭ!» Нохчийн меттан пачхьалкхан коьртачу экзаменна кечам бар. Дешаран-методически гIо-Iамат. («Я сдам ОГЭ!» Подготовка к основному государственному экзамену по чеченскому языку. Учебно-методическое пособие). Абдуразаков Ш.И., Дашаева Л.Х., Дудаев С.А.-Х., Тугаева С.Л., Хунарикова П.А. – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2021. – 192 с.
7. Тимаев А.Д., Ирезиев С-Х.С-Э., Абубакаров А.Х. Практический курс морфологии чеченского языка. – Грозный: ФГУП «Издательский комплекс «Грозненский рабочий», 2012. –176 с.
8. Эдилов. С.Э. Самукъане грамматика. 5-11 классашна дешаран пособи. (Занимательная грамматика. Учебное пособие для 5-11 классов). – Грозный: «Арфа-Пресс», 2012. – 368 с.

Методикин литература

9. Айдамирова М. А. Музейная деятельность по приобщению подрастающего поколения к культурно-историческому наследию. Учебное пособие. – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2018. – 89 с.
10. Эдилов С. Э. Обучение изложению. Методическое пособие в помощь учителю. – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2018. – 240 с.
11. Эдилов С. Э. Обучение сочинению. Методическое пособие в помощь учителю. – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2018. – 160 с.
12. Эдилов С.Э. Учебное пособие. Практикум синтаксиса чеченского языка. – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2012. – 302 с.
13. Эдилов С.Э. Учебное пособие. Практикум чеченского языка. – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2020. – 320 с.
14. Эсхаджиев Я.У. Изучение орфографии и пунктуации в школе. – Грозный: Издательство «Альфа-Пресс», 2012. – 222 с.
15. Эдилов С. Э. Нохчийн мотт а, керла технологеш а (Чеченский язык и новые технологии). – Грозный: АО «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2018. – 285 с.

16. Абдуразаков Ш.И. 1аламан совг1аташ. Русско-чеченский словарь флоры и фауны. – Грозный: ОА «ИПК «Грозненский рабочий», 2016. – 192 с.
17. Арсанукаев, А.М., Михтеева Т.И. Чеченско-русский, русско-чеченский словарь. – Грозный: ГУП «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2008. – 190 с.
18. Вагапов А. Д. Словарь синонимов чеченского языка. – Тбилиси: «Меридиан», 2011. – 734 с.
19. Ибрагимов Льяма. Нохчийн фразеологизмийн маъИнадаран дошам (Толковый словарь чеченских фразеологизмов). – Грозный: ГУП «Издательско-полиграфический комплекс «Грозненский рабочий», 2004. – 128 с.
20. Мациев А.Г. Нохчийн-оьрсийн словарь. (Чеченско-русский словарь). – Грозный: ФГУП «ИПК «Грозненский рабочий», 2010. – 656 с.
21. Умархаджиев С.М., Астемиров А.В., Асхабов Х.И., Бадаева А.С., Вагапов А.Д., Израилова Э.С., Султанов З. А. Русско-чеченский, чеченско-русский словарь компьютерной лексики. – Грозный, АН ЧР, 2017. – 238 с.
22. Халидов А.И. Словарь лингвистических терминов чеченского языка. – Грозный: ГУП «Книжное издательство», 2012. – 448 с.

Хаамийн дешаран ресурсаш

23. Нохчийн меттан лексикин-семантикин тезаурус (Лексико-семантический тезаурус чеченского языка)//URL: <http://ps95.ru/nohchiyn-tezaurus/>
24. Образовательный портал «Чеченская электронная школа»
//URL:<https://desharkho.ru/>
25. Чеченско-русский, русско-чеченский онлайн-словарь. Дикдошам
//URL: <https://ps95.ru/dikdosham/ru/>